

DEBRECEN AZ ÓSI VÁROS

KOMISZÁR JÁNOS
AKVARELLJEI

KÖLTŐK
VERSEI

DEBRECEN AZ ŐSI VÁROS

Komiszár János
akvarelljei

költők
versei

Készült a **Nemzeti Kulturális Alap** támogatásával

nka
Nemzeti Kulturális Alap

DEBRECEN AZ ŐSI VÁROS

Komiszár János

akvarelljei

Ady Endre

Aczél Géza

Bényei József

Bihari Sándor

Boda István

Csokonai Vitéz Mihály

Dusa Lajos

Erdei Sándor

Farkas Imre

Juhász Géza

Kiss Tamás

Oláh Gábor

Petőfi Sándor

Szabó Lőrinc

Tar Károly

Tóth Árpád

Tóth-Máthé Miklós

Vályi Nagy Géza

Vitéz Ferenc

versei

Debrecen

2013

DEBRECEN AZ ŐSI VÁROS

Komiszár János akvarelljei

költők versei

© Komiszár János

ISBN 978-963-08-7348-2

Készült a **Nemzeti Kulturális Alap** támogatásával

Kiadja a **NOVA HUMANA Egyesület**, Debrecen
Felelős kiadó: **Kulcsár Béla** elnök

Nyomda: **LITOGRAFIA Kft.**, Debrecen
Felelős vezető: **Vécsei Tibor** ügyvezető

Szerkesztő: **Kónyáné Tóth Mária**

Fedlapon:
Komiszár János – Virágos város

Hátlapon:
Komiszár János – Tanítóképző Főiskola

A MEGTARTÓ MÚLT ÉS A JELEN-LÉT ÉLMÉNYE

Bevezetés Komiszár János művészi világába

Komiszár János a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagjaként, hivatásos festőművészként sem mondott le művészpédagógusi vállalásairól. Évtizedeken keresztül kiemelten figyelt a művészeti oktatásra, előbb megyei, majd országos középiskolai képzőművészeti pályázatok szervezett és szervez a mai napig. Festészetet tanított a Medgyessy Ferenc művészeti gimnáziumban, 1990-től gondozta a Brassai Galéria kiállításait, és az elmúlt években több csoporttárlatot rendezett a Holló László-díjas művészek alkotásaiból (ezekhez gazdag és informatív katalógusokat szerkesztett).

Művészetszervező tevékenysége egy másik vállalásából adódóan is sokat kamatozott: rádióbeszélgetéseiből négy, művészinterjúkat, művészeti portrékat tartalmazó Paraván-kötete jelent meg; ötödik, szintéziskönyve Színes Paletta címmel 2004-ben látott napvilágot; hatodik könyve Délibáb színei címmel 2007-ben jelent meg. Mindegyik kiadványa hiánypótló, dokumentum értékű, ezért nagy segítséget nyújt az ezredforduló képző- és társzművészeti életét majdan feldolgozni kívánó műtörténészeknek is.

Tagja több művésztelepnek, nem feledkezik meg közben szülővárosáról sem: a máriapócsi művészeti élet fellendítésén folyamatosan fáradozik (a városban állandó kiállítása tekinthető meg). 1996-ban Pro Urbe elismeréssel, 2005-ben a Máriapócs Díszpolgára címmel tüntették ki. Komiszár János Debrecen város Kiváló Pedagógusa, 2001-ben alkotóművészetéért Holló László-díjjal tüntették ki, 2004-ben Boromisza Tibor-díjat, 2006-ban Brassai Művészeti-díjat kapott.

Festészeti és grafikai anyagaival rendszeresen jelen van az országos közoktatási szakmai konferenciákon, kiállításokat mutat be itt, műveinek reprodukciói időről-időre megjelentek a konferenciaanyagokat közrebo csátó szakmai kötetekben. Köztük számos debreceni témájú alkotását – olaj és akvarell festményt, illetve lavírozott tusrajzot – fedezhettünk fel. A cívisváros anzixei, épületábrázolásai, Debrecen hangulatának és szellemiségének művészi dokumentumai arról tanúskodnak, hogy Komiszár János nagy szeretettel és érzékenységgel fordul a város lelke felé.

Noha nem itt született, munkássága itt teljesedett ki, és méltán tekintjük mára Komiszár Jánost is Debrecen arcának egyik legjelentősebb formálójaként. Művészeti közéleti, művészetszervezői szerepe mellett a felelős vizuális nevelés ügyéért mutatott elkötelezettsége, a múltfeltárás és örökségmegőrzés egymást erősítő szándéka példaadó. Állandó motívumai között szerepel Debrecen városa, melynek lelkét több technika segítségével is láthatóvá tette: olajképeken, tusrajzokon, akvarelleken – s ezúttal teljes akvarell (illetve akvarell–tus sorozatot) szentelt a bensőséges felfedezés kalandjának.

Esztétikai érdeklődésünket most arra a kérdésre szűkítjük, hogy milyen eszme érzéki láttatása figyelhető meg művészetében. Láthatóan a természeti szépből indul ki – amennyiben tájképet fest olajjal, akvarellal, hagyományos tájasszociációkat vagy csendéletet; a látható környezetből indul el, annak felismerhető tárgyi motívumait is alkalmazva. Azonban a művészi szép alapvetően különbözik a természeti, látható tárgyi széptől.

Komiszár János közel hozza ugyan művében a természeti vagy tárgyi (épített környezeti) szépet, ezzel együtt át is alakítja azt. A természeti formák, az épített alakzatok, a belakott térstruktúrák szellemi és lelki képződményekké válnak. Az a bizonyos eszme, amely itt a gyönyörködtetésben, valamint az emberi minták felhasználásával az érzelmek és indulatok képi kifejezésében ölt testet, a látható világon túl az érzékfeletti közvetíti.

Ez a fajta érzékfelettség bizonyos fokú absztrakciót, elvonatkoztatást kíván. Komiszár János mégis meg tudja őrizni nemcsak a természet, hanem a város eredeti karakterét is a kompozícióban. Vallja, hogy az alkotás nemcsak a szépség, a harmónia szigete, de olyan világnézet is, amely sajátos életfilozófián alapszik. Ez pedig a külső látvány és a belsővé tett élmény találkozásából adódik. Ebben a találkozásban a művész az élmény átszűrtségét is fontosnak tartja, s közben nemcsak érzékeny, de érzékletes kifejezésmóddal közvetíti. Igyekszik távol tartani magát a divatos elidegenítő eszközöktől, ezért absztrakciói megőrzik a természeti vagy városkörnyezeti látvány jellemét, karakterét.

Képeit megtekintve ugyanakkor már nemcsak az inspiráló, a festőszándékot útra indító eredeti látvánnyal találkozunk, hanem a festőművész belső természetének kivetítéseit is látjuk. Azt is megfigyelhetjük továbbá, hogy a természet folyamatos változása – évszakos körforgása – hogyan befolyásolhatja az ember lélekállapotát.

Komiszár János városképei arra a törvényszerűségekre hívják föl a figyelmet, hogy a kollektív életterek meghatározzák az egyéni hangulatot,

kisebb vagy nagyobb mértékben árnyalják az ember mindennapi viselkedését. Az épített és hétköznapi gesztusainkkal belakott tér, ahol élünk, ahol járunk, illetve az a mód, ahogyan élünk, ahogyan érzünk, és ahogyan a külvilágnak mutatott szokásrendünk alakul, szoros összefüggésben van egymással.

Az embernek van egy kialakult életvitele, világnézete, érzelmi és gondolati világa, mely külső és belső megnyilvánulásaiban egyaránt tükröződik. Minden környezetben megőrzi alapsajátosságait, de minden új környezeti világban attól függően is árnyalódik ez a lelki struktúra, amilyen erővel hatni tud az emberre az új környezet. Természetesen ezeknek az újabb hatásoknak a minősége attól is függ, hogy milyen intenzitással éli mindennapjait a város, milyen ereje van a hagyományainak, történelmi múltjának, a kialakult életformának, a szellemi örökségnek.

Ez az erő jól tükröződik az épületeken, a térformákban, az utcacserélekekben. Abban, ahogyan az ott élő emberek az utcán, a közösségi tereken viselkednek, valamint abban, hogy milyen szoros kapcsolatot mutat föl egymással a mindennapi környezetük és a mindennapi életük. Kicsit másképp viselkedik az ember Debrecenben vagy Sopronban, másként Párizsban és Velencében, Prágában vagy Szentpéterváron. A város úgynevezett lelke mindenütt más térformát ölt, így ezeknek a formáknak a képi megragadása végső soron egy áttételes, kollektív pszichológiai elemzés alapjául is szolgálhat.

S nem szabad arról sem megfeledkeznünk, hogy a profán és szakrális tereknek, épületeknek szimbolikus jelentése is van. Minden város véges tér, és a közösség mindenhol törekszik arra, hogy kialakítsa a maga „szent” helyeit. A művész nagy érzékenységgel bukkan rá Debrecenben is ezekre a szakrális középpontokra, az „imago mundi”, az egyetemes világ képére formált téri és épületi centrumokra.

S nemcsak a közösség által választott jelképes tereket örökíti meg azzal a belső átéléssel, amely karakteres arcot is ad az épületnek, a térnek, hanem kiválasztja saját szimbolikus tereit is. A Debrecen egyik szimbólumának nevezhető Református Nagytemplom fő-, illetve kiegészítő motívum formájában is jelen van. Az oldalnézeti perspektíva a nagytemplomi időképzetet is átalakítja: a tekintély távolsága innen közeli barátsággá válik. A művész több kompozícióban mutatja be a Kossuth teret, látni a Szent Anna székesegyházat, a Déri Múzeumot, a Csonkatemplomot, a görög katolikus templomot, a Csokonai Színházat, a megyeházát, az Aranybika Szállót és a klasszikus debreceni palotákat.

Bensőségesek, ugyanakkor végtelenül játékosak is az utcaképek. A tussal rajzolt könnyed struktúrák és az akvarell sokárnyalatú hangulatjátékai azt a viszonyt tükrözik, amely a művész és a város között kialakult. Nem egyszerű ismerője Komizsár János Debrecennek, hanem a társa, szeretője.

Szimbolikus üzenetük van Komizsár János tornyainak, kupoláinak. Szinte csak innen tudatosul bennünk az, amit a művész a képek címében is üzen: Debrecen a tornyok városa, Debrecen a fény városa. Erre egyébként maga a címermotívum, a fönix-jelkép is utal. A „Napba öltözött”, fönixmadárként a tűzből mindig újjászületni képes város saját lelkiségének meghatározója az állandóság és a folytonos újjászületés kettőssége.

Ennek képi atmoszféráját közvetíti a művész az életképekkel is rokon ábrázolásain. Noha nem konkrét emberi szituációkat jelenít meg, s nem a zsáner karaktere dominál, hanem egy hétköznapi hangulatot transzponál a kép, épp a figuravázlatokkal jelzett emberi jelenlét teszi élővé, lakhatóvá, hitelessé a várost. A múlt épített öröksége, a várost megtartó szellemiség mellett tehát a jelenlét hitelesíti az ember és a város kapcsolatát.

A várostér szükségszerűen tágul ki, hiszen a város sem szigetelődik el szélesebb földrajzi és lelki-szellemi, történelmi környezetétől. Komizsár János egyrészt magáévá teszi a külső élményt, de valóságválasztásánál már saját szubjektivitása munkál. Érdemes tudnunk, mit tart ő maga szépségnek, mi az, amivel üzenni tud, mit emel befogadói élményforrássá. Saját, ám mindenkor közösségkereső esztétikai, etikai, filozófiai normái (szépség-, jóság-, igazságképzetei) tükröződnek vissza a lapokon.

Komizsár János ritmusaiban, kompozíciójában, a tömegek és vonalak habitusában, kapcsolatrendszerében (struktúraalkotásában) vannak ugyan meghatározó grafikai jellemvonások, egyértelműen festői karaktert ölt keze alatt az anyag. Az akvarellt egyaránt sorolják a grafikához és festészethez. Komizsár János ezúttal jellemzően vegyes technikájú lapokat készített, ebben az értelemben színes grafikáknak tekinthetjük azokat, mégis föltűnik festői természetük. A korábbi illusztrációkon is megfigyelhető volt a párhuzamos grafikai és festői szemlélet. Verseskötetekhez, kispróza munkákhoz készített templom-, épület- vagy környezetábrázolásai arról tanúskodtak, hogy az adott térhez és annak lelki környezetéhez totális intenzitással közelített a művész. Az élmény ereje a vonalak és tömegek, a foltok és hiányok drámaiságában ugyanúgy megjelent, mint a vonalértékek és lavírozott árnyalatok egymásra rímelő játékoságában.

Komizsár János művészi karakterét az érzékenység és vitalitás kettőssége – avagy az impresszió és expresszivitás egymást feltételező volta – jellemzi. Az impresszió, a benyomás gyökere lelki és hangulati, az expresszió a kifejezés erejét hordozza. Mindkettő jelentkezik a legújabb Debrecen-sorozat lapjain is (talán ezzel magyarázható a vegyes technika: a színben inkább a hangulat, a benyomás fogalmazódik meg, a vonalban a játékoság ereje).

Komizsár János tájképein mindig föltűnik az élmény frissessége, az életteli ábrázolás. Városképeit szemlélve ugyanezt a jellemzőt idézhetjük. Miként a virágcsendéletet festve is gondosan ügyel arra, hogy a csend életét mutassa be egy virágon keresztül, miközben az ábrázolás egyaránt túlmutat csenden és virágon, az épített világ is élő organizmusként jelenik meg a Komizsár-képeken. A város – mint valóban élő organizmus – működő, titkokat, elevenséget, gazdagságot sejtető világ lesz. Lükettése van, ritmusa van, élete van az ábrázolt környezetnek.

Mindehhez nagymértékben hozzájárul a látvány szubjektív tétele, mely folyamat a festészet történetének alakulásában is nyomon követhető. A 19. századi tájfestészetben előbb egy panteista hagyományt követtek az alkotók: az ember a természet grandiózus egységét szemlélve ébredt rá saját parányására, a környezetben egy fajta világlelek megnyilvánulását látta. Ez után a környezet a lélekállapot kifejezője lett. A festő a bensőséges megfigyelés során a természetből ellesett apró titkokat lírai hangulattal vonta be, később az impresszionizmus egy látszólag objektívebb, optikai képet kívánt adni, a színértékekre, a fényviszonyokra helyezve nagy hangsúlyt.

Az impresszió itt érzékelést jelentett, de benyomást is jelent, amiről Fülep Lajos művészettörténész írta: „Amikor azt mondom: benyomás, akkor egész határozott valamit neveztem meg, mert már nem akármelyik és akármilyen természetről beszélek, hanem pontosan arról, amely semmi más, csak az én benyomásom, érzékletem, optikai látszatom. [...] A természet az én benyomásom, és ez már világnézet is.”

A művész és a természet, az alkotó és a megjelenített táj teljesen egygyé vált az expresszionista korszakban, gyökeresen ellentmondva a romantikus panteista attitűdnek. A művész immár nem beleérzi magát a mindenséget jelképező természetbe, hanem magába szívja, és szuverén módon átformálja a természeti képet, belevetítve önnön szubjektív lelki világát, és ezzel a saját képére formálja át a látható világot.

Komiszár János művészetében ez utóbbi viselkedésmód jeleit fedezzük föl, képeinek ezért már nemcsak esztétikai, hanem egzisztenciális érvényük van, üzenetük az esztétikain túl etikai követelményeket fogalmaz meg. A művész műben visszatükröződő kedélyét ugyanúgy érzékeljük, mint az épület vagy városrészlet által tükrözött szellemiséget.

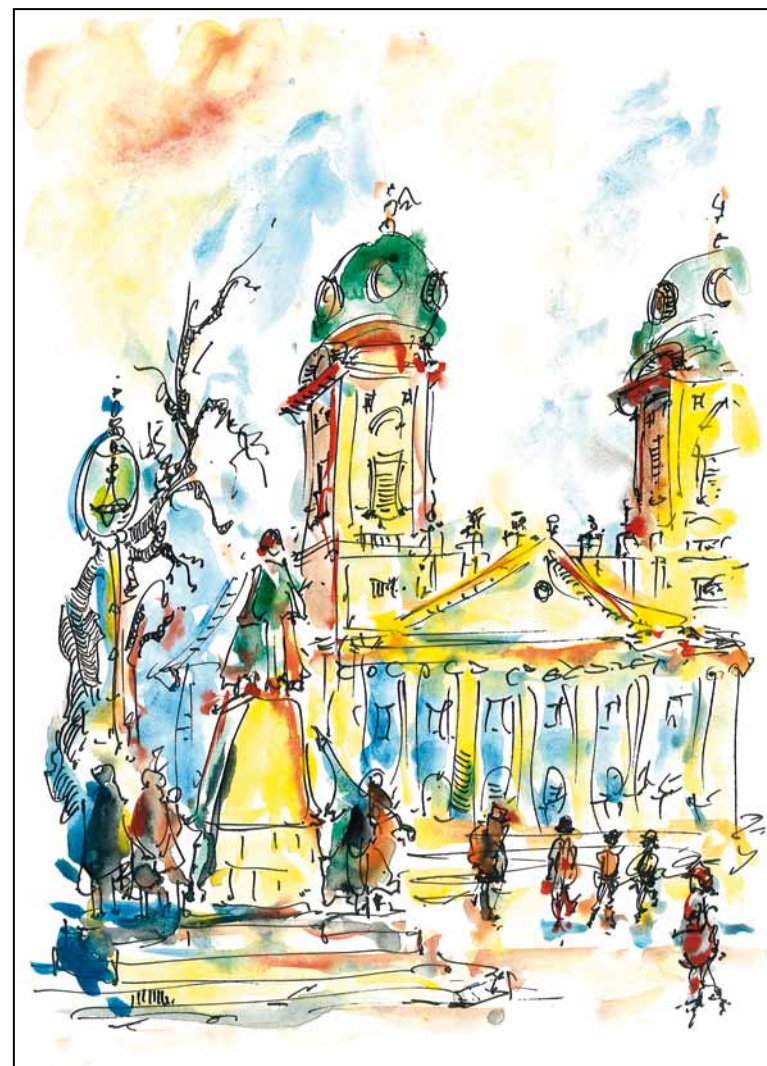
Fölvívjuk ismét a figyelmet a ritmusokra, a kompozícióra, a fény markáns jelenlétére, általa a képi akkordokra, az akvarell és tus használatával érzékenyen kifejezhető árnyalatokban a zenével rokon harmóniarendszer megnyilvánulására. Komiszár János műveire sem az a jellemző, hogy előzetesen modellálta – a fény-árnyék segítségével plasztikailag formálta – volna tárgyát, hanem zenei kifejezéssel élve: modulációt hajtott végre.

A művész (mint alany) és a környezet (mint tárgy) között teljes összhang van. A festőt a találkozás boldogsággal tölti el, az ősi város nem egyszerűen fölsóhajt előtte, hanem lüktet, sőt, folyamatosan növekedik. A ráismerés, valamint a barátság élménye (noha a méltóságot megtartja) pajkos egymásra kacsintást eredményez. Ez adhatja az akvarell és toll krockik sajátos báját és varázsát. A pillanat ereje (tehát az a bizonyos jelen-lét) megszelídíti a követ (a megtartó múlt közvetlen élménnyé válik).

Komiszár János korábban már két grafikai sorozattal tisztelgett a város előtt – ezek köré már két debreceni versantológiát szerkesztett (*Hej, Debrecen*, 2005; *Az ígéret városa*, 2007). Tóth Árpád (*Hej, Debrecen...*) mellett Szabó Lőrinc (*Az ígéret városa*) is a költői Debrecen-élmény emblemikus figurája, de ugyanúgy ide soroljuk Csokonai Vitéz Mihályt és Petőfi Sándort, Kiss Tamást vagy Oláh Gábort. A mostani antológia címe épp Oláh Gábor *Egyet lép az ősi város* című verséből kölcsönzött szókapcsolat. A versnek meghatározó élménye és üzenete a büszkeség, az azonosság vállalása. Ez az élmény a képzőművészeti alkotások révén is identitást erősít, s noha lehet egy vallomás költői módon porlekedő, azért mégis csak vallomás. A versek így ugyanazt a folyamatos jelen-léte sugározzák, mint a képek.

Az antológia szerkesztői most is jó érzéssel találtak rá a kortárs és klasszikus költői termékek közül azokra a művekre, melyek a poézis eszközeivel, láttató erejével árnyalják tovább a város karakterét. Magam – mint aki szintén szerepel a kötetben – csak köszönetet mondhatok azért, hogy Debrecen engem is ölébe vett (s hogy a szerkesztők sem feledkeztek meg rólam).

Vitéz Ferenc (PhD)
főiskolai docens

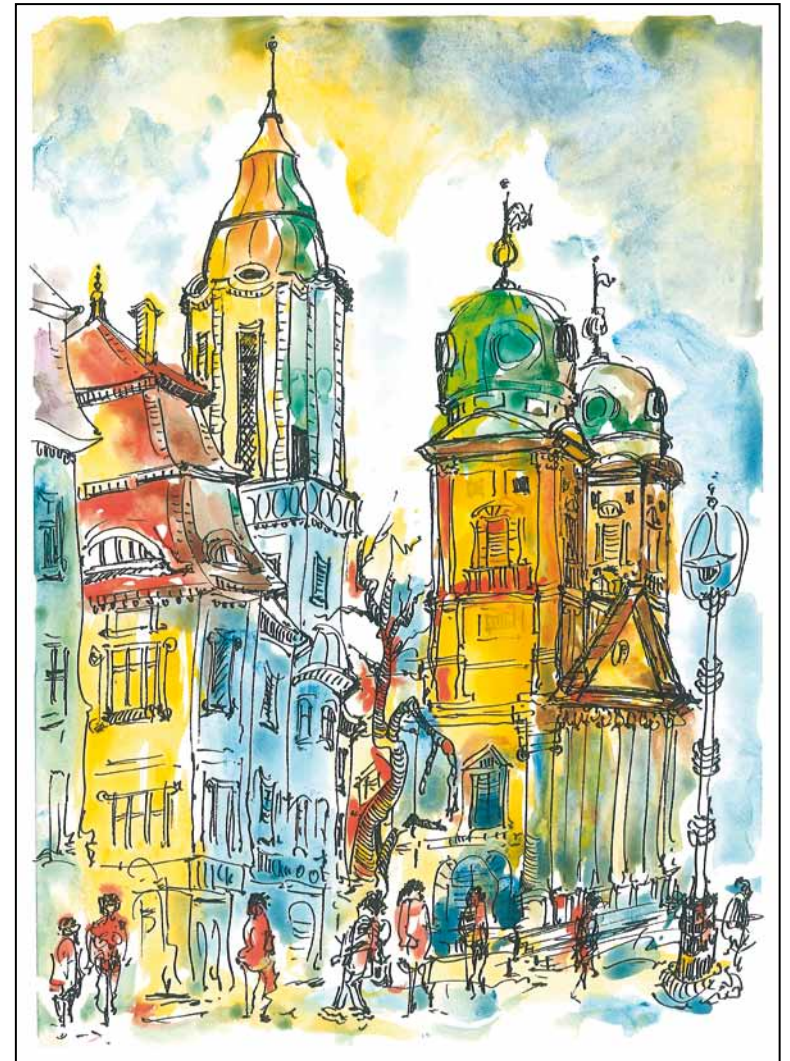

Főtér

Bihari Sándor:
Debrecen

Barta János, Juhász Géza emlékének

A város, amelynek Nagyerdeje van
és Nagytemploma; az erdőn innen is
fája és virága, túlhan gyönyörű népdala,
amelyben vize és azon híres hídja van.
Van egyeteme s az épülete, mint egy
zenemű olyan. Széles utcái vannak
és nem lehet tudni, hogy melyikből
fordul ki egy gyönyörű alkalommal
Csokonai Vitéz Mihály és Fazekas Mihály.
Tág előszobája a Hortobágy, állataival.
A költői realizmus innen indult el
az országba, szinte mozarti ragyogással.
Kívánom, hogy Illyésen át eleddig
e most készülő versben érjen el.
Ó, a nép, az ország hányszor mondta itt
függetlennek és nemzetnek magát!
Debrecen te, éneklő magyar valóság,
négy éven át hallgattalak és láttalak.
Itt kezdtem el a papiros örök
panaszfala előtt szólni én is; innen
húzott a társadalom örvénye magába,
hogy a szavam belőle kisodródjék.
S örömömre ide jött gyakorta nyáron
az Arany Bika felől a Péterfián,
a Simonyi úton Veres Péter és Szabó Pál.

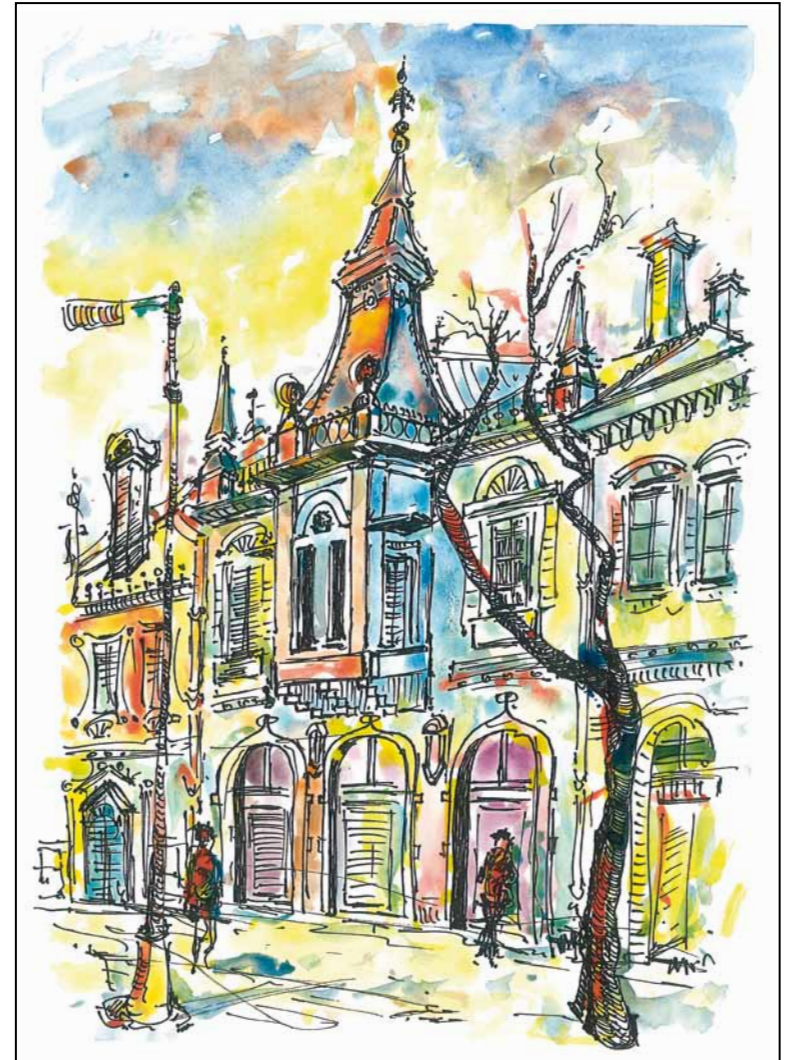

Hatvan utca felől

Nagy Zoltán:
Szeptemberi ének a fűvészkertben

A fűvészkertet járom
Szeptember délutánon.
Hullott levél az úton, felverte őszi gaz.
Tüzel az árnyak rése,
Szeptember napsütése
Ragyog mint jó vigasz.
Táblák a fák tövében.
Rá volt pingálva szépen
A múltkor még nevük s virágos
volt az ág,
De az eső lemosta
S befedte barna rozsda:
Rég voltam kis diák.
Huszonöt éve épen
Hogy az útjára léptem.
Zendüljetek zizegve őszi melódiák!
Ó elhagyott kert csendje!
Magam járok csak benne
Meg néhány kis diák.
Nekik most zöldül fájuk
S kerengve hull le rájuk
Emlékeim holt lombja,
mit őszi gally lehint.

Ó szeptember szent láza!
Új könyv, tabula rasa
Az életük megint.
Most emlékszem reátok,
Ti régi könyv-vásárok!
Új kosztos-hely varázsa,
szobám kis ablaka!
Új szívem új regénye!
Ó körzóm sárga fénye,
Rajzablám jószaga!
Már nyújtja lankadón itt
A bodza bús bogyóit
Sötétlő koszorúnak hajlott fejem fölött.
Ó elvirágzott múltam!
Fanyar bogyók konyultan
Piros lombok között.
Isten, kegyelmed kérem,
Adj új Szeptembert nékem.
Adj vidám újrakezdést, új szívet, új erőt.
Újuljon hervadt ágad,
Te vén, örök diákod,
Fakult, kisült meződ.

Tornyok városa

Boda István:
Nem egy városért

„Esténként néha elnézegetem
szívig közönyös, zárt ablakait.

Vagyok magányos őrszem, álmodó,
tudom, hogy itten énekelni kell.

Nem egy városért. Többért. A haza
valahogy mégis fészket őrzi itt.

Ragyog bennem egy őszi délután
és ez a délután is Debrecen.”

Boda István:
Nevedben a múlt és a jövő egyesül

„.....szebb örökséget nem hagyhatott
aki Debrecen vallja önmagának,

Ma Debrecenben élni százszoros
több vigasz, mint hajdan
a te korodban,
Minden nyílásból napfény záporoz”

Szent Anna templom

Boda István:
Szép ez a város

„Szép ez a város, ahogy a kanyarban
feltűnnek az ívlámpák s a virágok...

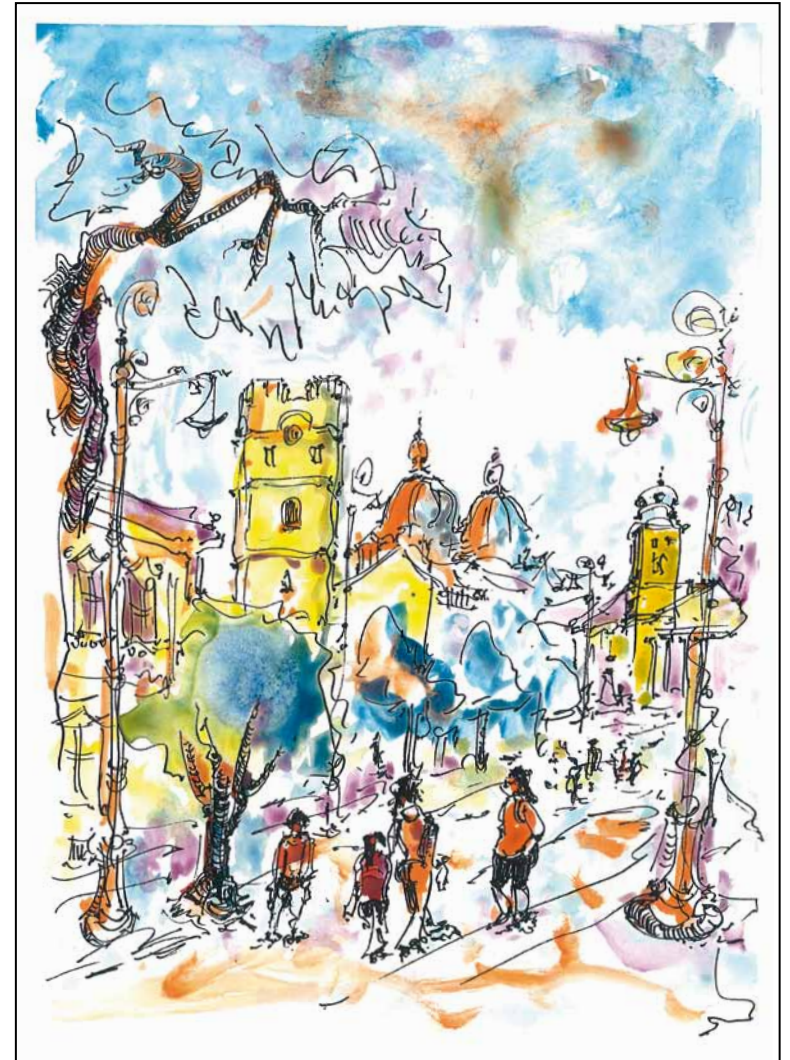
repülhet a lélek a tág terű utcán,
csillagokat szóró levelét mutogatja
kint a Nagyerdő...

S itt ez a város, e szépre s a jóra
hű tanú, már élek hozzákötöttem.”

Juhász Géza:
Nagytemplom

„Szeretlek városom. A vén nap
parazsas
fészkére röppen, mint a föniksza
nemsokára.

Felé ágaskodik a néma szélkakas
a Nagytemplom csúcsán ércrudon
álldogálva.”

A fény városa

Tóth Árpád:
Hej, Debrecen...

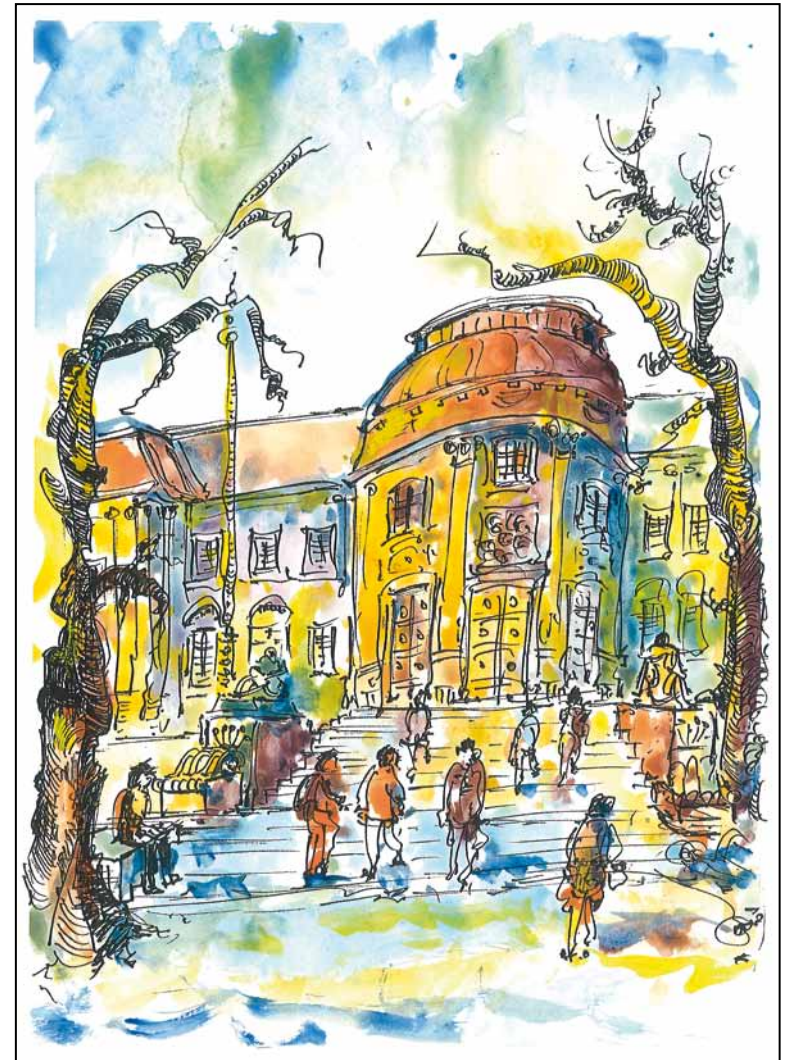
Hej, Debrecen, Debrecen,
Virágtalan város,
Ködös képpel kérdezem:
Mit kezdjek itt már most?
Öreg pallóid porán
Csüggendezve járok,
Vén sikátorod során
Ásítózva nyitja rám
Torkát minden árok.

Vén kapunkban nem köszönt
Pipás régi gazda,
Agg akác se, üdezöld,
Áldott ága aszva.
Vinkós Sesta ó borát
Sehol se találok,
Orros kancsót, csutorát,
Öreg kocsmák bútorát
Kótyavetyén látom.

Ama leányasszonyok
Asszonyfővel járnak,
Kik miatt még felzokog
Szívemben a bánat.
Új pár ül a kis padon,
Diák, bakfis, látom,
Ó, hiába tagadom,
Oda sok szép tegnapom,
Édes ifúságom.

Akkor voltam fiatal,
Hogy elmentem innen,
Egy-két zsenge diadal
Úzött nagyra mennem,
Jártam büszke hegyeken,
Hazajöttem mármost,
S kijózanít hidegen
Most ez a nagy, idegen,
Virágtalan város.

1909

Déri Múzeum

Petőfi Sándor:
Egy telem Debrecenben

Hej, Debrecen,
Ha rád emlékezem! ...
Sokat szenvedtem én tebenned,
És mindamellett
Oly jól esik nekem,
Ha rád emlékezem, –

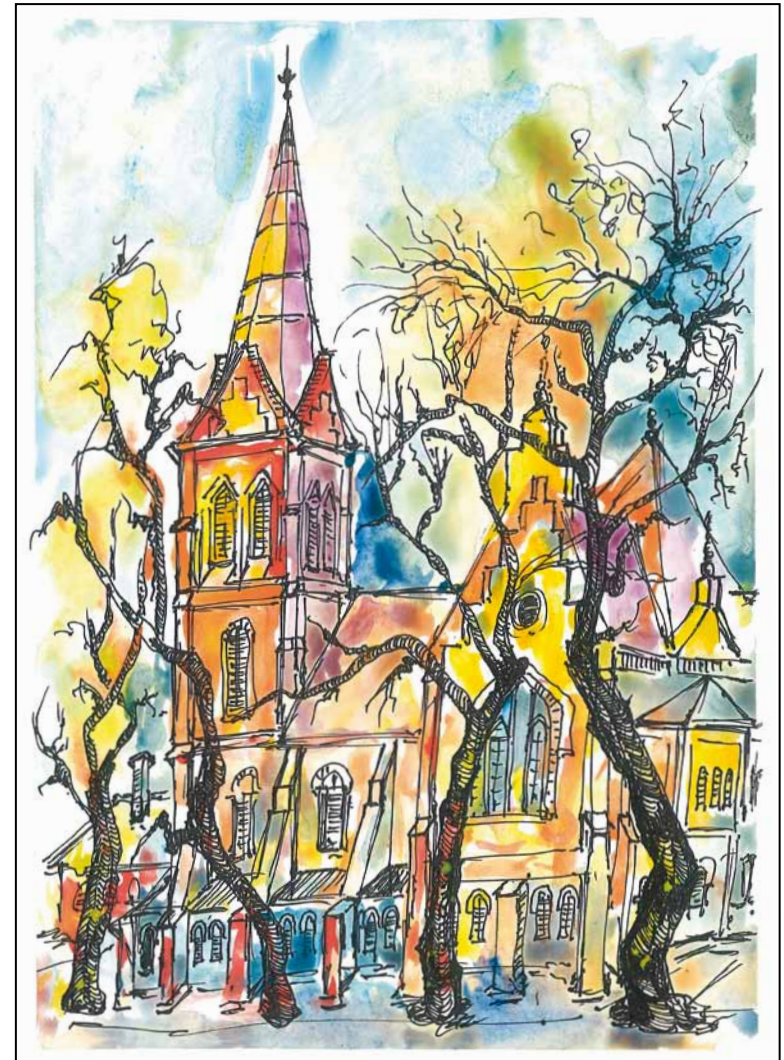
Pápista nem vagyok.
És mégis voltak bűjtjeim, pedig nagyok.
Jó, hogy az embernek csontfoga van,
Ezt bölcsen rendelék az istenek,
Mert hogyha vas lett volna a fogam,
A rozsdá ette volna meg.

Aztán a télnek kellő közepében
Kifogyva szépen
A fűtőszalmám,
S hideg szobában alvám.
Ha föllevém kopott gubám,
Elmondhatám,
Mint a cigány, ki a hálóból néz ki:
„Juj, be hideg van odaki!”

S az volt derék,
Ha verselék!
Ujjam megdermedt a hidegben,
És ekkor mire vetemedtem?
Hát mit tehettem egyebet?
Égő pipám
Szorítgatám,
Míg a fagy végre engedett.

Ez inségben csak az vigasztala,
Hogy ennél már nagyobb inségem is vala.

Pest, 1844. július-augusztus

Verestemplom

**Csokonai Vitéz Mihály:
Visszajövetel az Alföldről
(részlet)**

Hála, hála az egeknek!
Végre már megnyughatom,
Hogy a tiszai téreknek
Levegőjét szíhatom.

Minden föld ugyan hazája
A jó embernek: való!
De mégis születte tája
Mindennél előbbvaló.

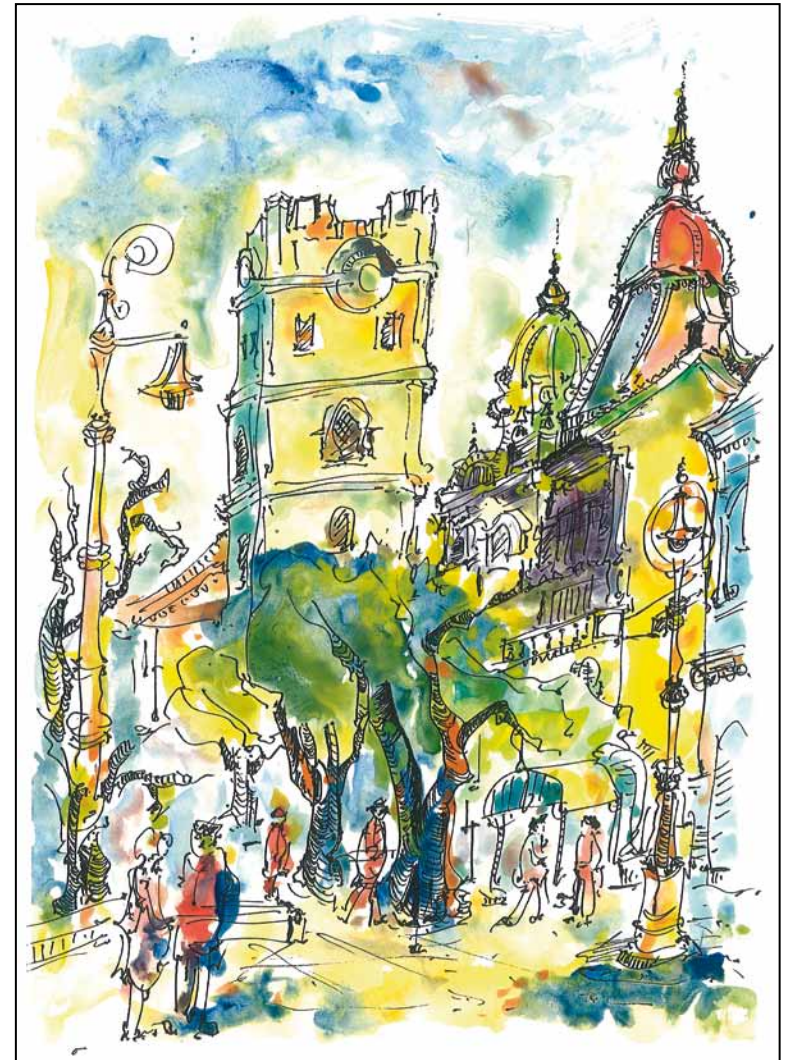
Bár hazánk áldott öletől
Az okosság elragad:
De annak édes nevétől
A jó szív mégis dagad.

Másutt is bőven valának
Jó napjaim s uraim:
De csak fültek a hazának
Szent tüzetől csontjaim.

A boldogság kelletén is
Ültem, mint egy retecen,
Hogy nem szemlélhettem én is
Kedves füstöd, Debrecen!

Túlhan a magyar hazának
Végéről útra kelek,
S jöttem, amerre szívának
A hazúl fúvó szelek.

1800. május 9.

Csonkatemplom

Vitéz Ferenc:
A nagytemplom tornyai közé

Őrzik a napot,
mint érett asszonyok.
Értik a tüzet, a csendet.

Harangok riasztanak
hajnalt. Testükből
nyílnak égi rendek.

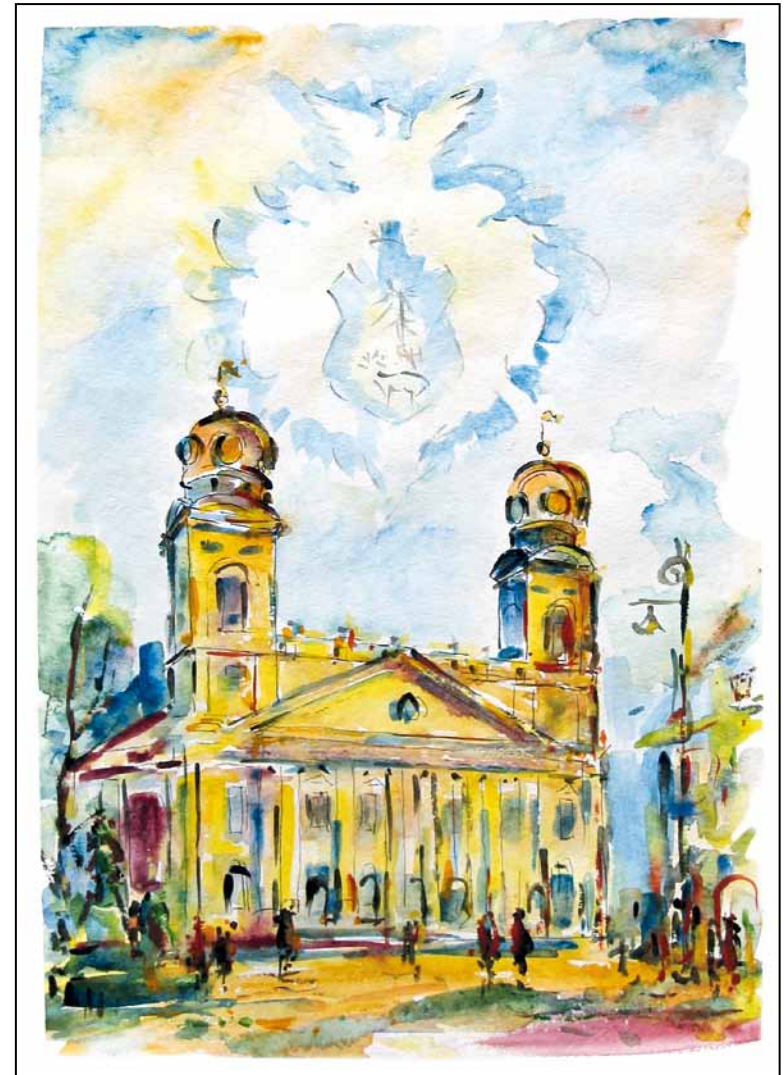
Vitéz Ferenc:
A tér erő

Rákóczi harangja.
Kossuth üzenete.
Kálvin fiát ha rangja
hívja, szíve
moccanása lesz zene.

A tér erő!
Akár a kézfogás, a csók
s fohász. Megszépül itt
a tél-elő;
hív nehéz derűt.

Izmunkban séta
éhe űz tovább,
s szívünk kerül
a nap helyébe, fenn.
Az álma asszony.

Rákóczi, Kossuth és cívis
Kálvin a vállalásunk.
A város még mindig kiált,
büszkén, s mert nehéz
helyet találnunk.

A címer árnyékában

Kiss Tamás:
Hang és visszhang

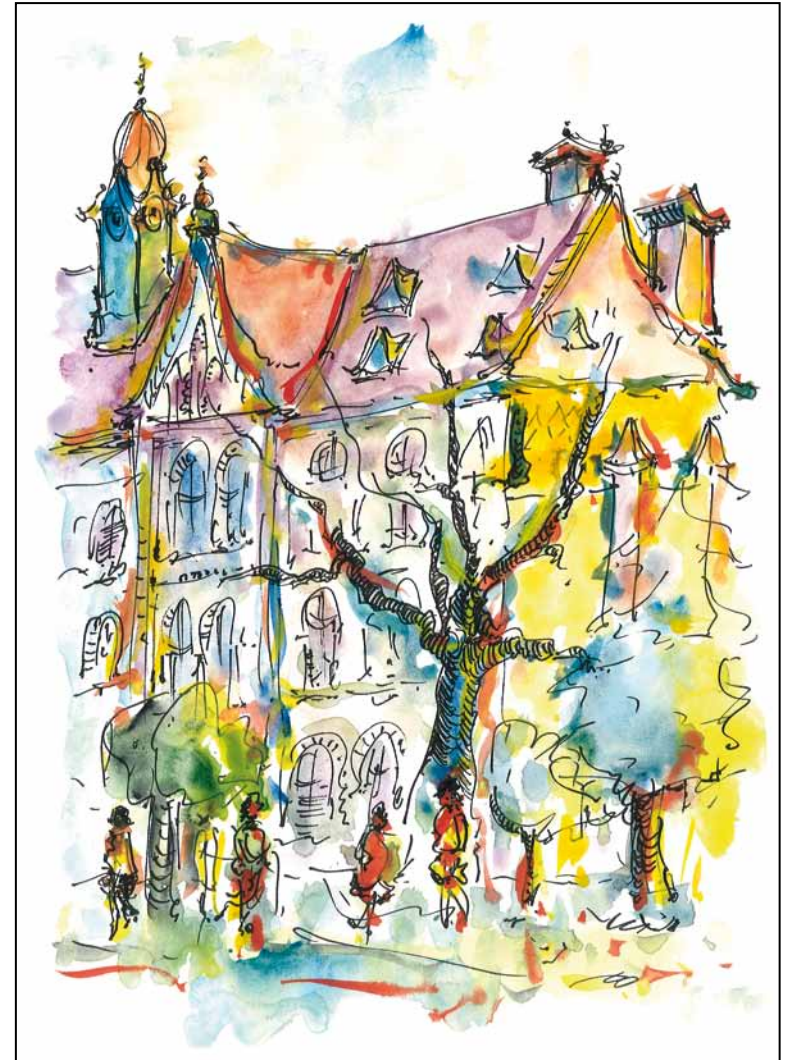
Ki önt, ugyan harangot
maga használatára?
Tulajdon udvarára
ki zárná be a hangot?
Ha kondul a harang:
mindenkié a hang”.

Kiss Tamás:
Késett anakroida

Bűvös e kert barátom,
a Sesta zöld homokján,
kivált így alkonyatkor:
a dombra ültetett fák,
a lenge, lágy bokor-sor,
akár a hexaméter
hús latin auktorokban.

Ott a szelíd olajfa
hogy várja már a holdat,
talán hogy táncra keljen
s fényére felragyogjon.
Öreg cseresznyefáknak
árnyékában a lélek
kinyílik. S felvidul, ha
parázson illatozva
csordul a fűszeres hús.

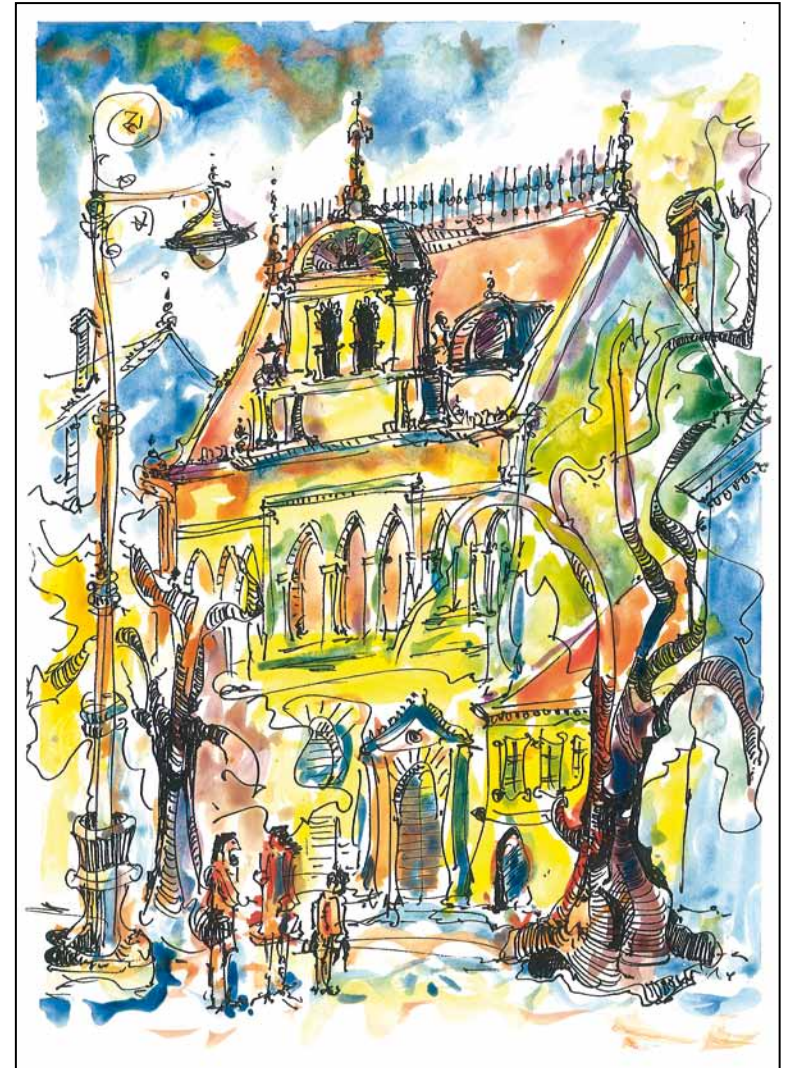
Csiklandó illatától
telik a langyos estve,
fonott palack öléből
kibuggyan a veres bor.
Torkunkról száll az ének,
talán velünk Vitéz is
mert mintha olykor olykor
ő is belé dalolna.

Kölcsey fája

**Szabó Lőrinc:
Debrecenben**

Cók-mókkal rakva, félve s boldogan,
vitt, nyolcéves fiút, első utam
Debrecen főutcáján. Mindenütt
legendát vártam, hajdúkat s velük
törököket, tűzvészt, gályarabot,
s hogy jön Kossuth, s megint beszélni fog
és de-tro-ni-zál... Azt hittem, csupa
hős vesz körül... Kisvona mozdonya
pöfögött fel s alá, mesebeli,
guruló vaskocka s kocsijai:
micsoda játék!... S vágy s való között
egyszer csak átléptem a küszöböt:
egy bolt felett cégtáblát láttam és
rajta, hogy: „ÓRIÁS és ékszerész”,
arany betűket... Megnéztem megint:
Ó-R-I-Á-S?... Az!... Istenem!... Eszerint,
gyúltam ki, itt egy Óriás lakik,
s hirdeti, hogy mivel foglalkozik!

Felizzik a ház fala

Oláh Gábor:
Egyet lép az ősi város

Sárba ragadt roppant csizmád
Egyet toppant, ősi város.
Patkód csattan a csatákban,
S le hull rólad, ami szennyes, ami sáros.
Egyet léptél, öreg város!

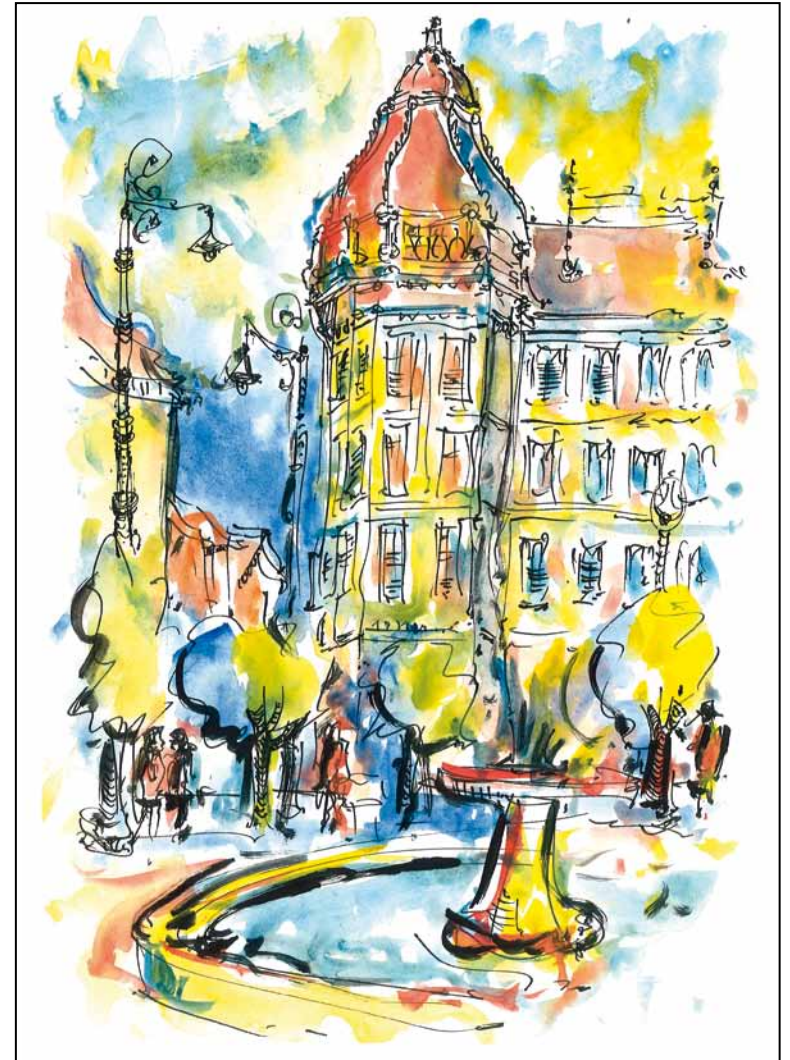
Porban fürdő lelked egyszer
Megersuhog, és nagy csodára
Föllebbenve a földszintről
Levegőbe emel kedved szegett szárnya.
Emelkedel, nagy csodára.

Szaharádon virágzó kis
Oázisok ligeteznek;
Keringelő pillangók is
Udvarolnak rügyező csöpp leveleknek.
Piros rózsák ringadoznak, rengedeznek.

Földbe rokkant gubás kunyhók
Úgy elmúlnak, mint az álom.
Három tornyos palotáknak
Égre szökő dandárjait megcsodálom.
Olyan ez, mint a szép álom.

A nagy erdő hajnalonta
Belopózik s az utcákon szerte szórja
Akácfaí virágának illatát – és
Minden ablak csupa rózsza,
A nagy Erdő virágokkal teleszórja.

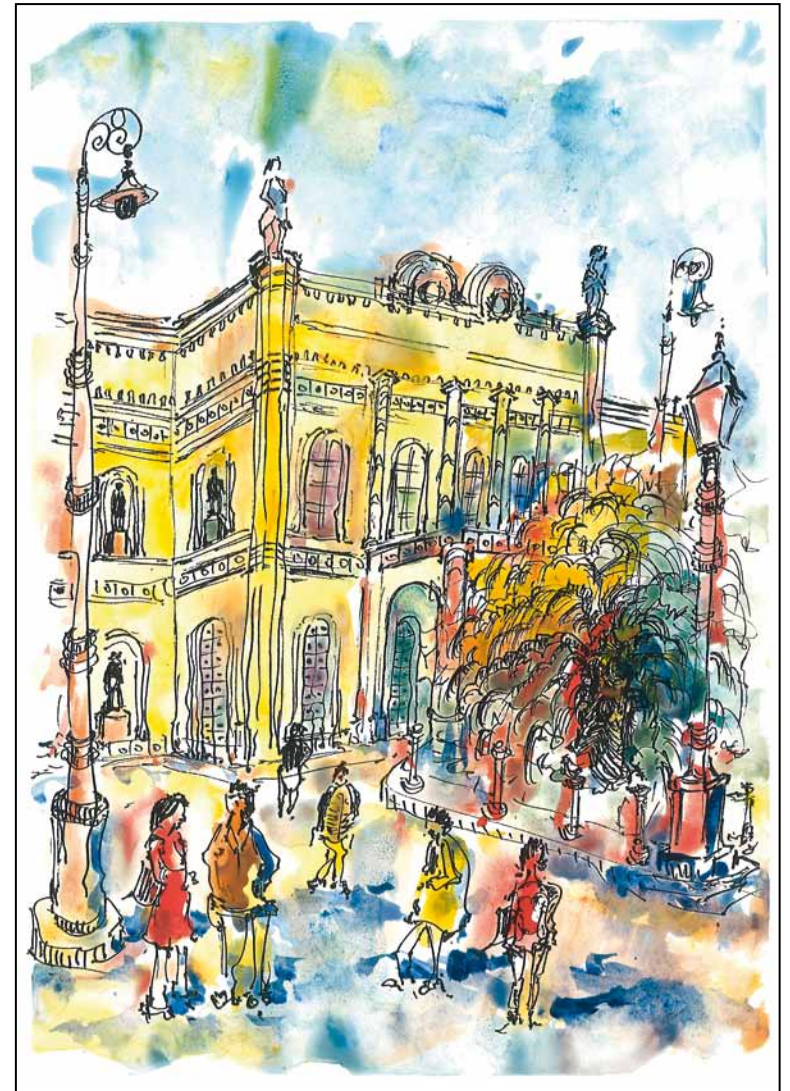
Itt születtem, itt ringatták
A bölcsőmet: itt daloltam
Első nótám. Utolsó is
Itten dobban, tudom, szívem, De még holtan,
Holtan is oly büszkén vallom,
Hogy, Debrecen, fiad voltam.

Aranybika sarok

Szabó Lőrinc:
Az ígélet városa

Debrecen izgatott. A nagyanyám
ott nevelte, szigorú, puritán
özvegy, a bátyámat. Baráth Teréz,
így hívták. Nagyon félttem tőle, és
félelmem átszállt a városra is...
Százezer ember! Az iskola is
szigorúbb lesz! Mondták, az ünnepelt
Kollégium nagy fiakat nevelt,
és én kicsinek éreztem magam.
Bújtam volna, de nem tudtam, hogyan.
S amellet vonzott a városi rang,
egy-egy szó is, hogy Rákóczi-harang,
Nagytemplom, Nagyerdő... Hallottam a
nagy tűzvészről, s hogy Bocskay valaha
...S Kossuth... valami nagy dolgot csinált:
de-tro-ni-zál-ta az élő királyt!
Hú! Ez a város csudákat ígért!
Félttem, és izgultam Debrecenért.

Csokonai színháza

Ady Endre:

A maradandóság városában

Vajjon igaz, hogy Debrecenben
A Maradandóság lakik?
Én a Mulandóság fia vagyok
S azért siettem most ide,
Hogy megkeressek valakit.
Itt kell, hogy éljen valahol még,
Csak elrejtik évek s falak,
Gyöngyvirágosan Seszta-bort iszik,
Lecsacsizza az Életet,
Leányt úz vagy verset farag.
Szulamit és Szaffó az álma,
Vidám rémek veszik körül
A világ: Nagyverdőtől vasútig.
Boldoggá teszi a sirás
S egy olcsó csóknak is örül.
Itt él, itt van, meg kell találjam,
Az ma is él, az nem halott.
Ilyen jó helyről el nem mehetett.
(Megsimítom vén arcomat:
Nem én vagyok, nem az vagyok.)
Az ma is él és úgy él, mint más,
Úgy csókol, úgy sír, úgy kacag.
Új, külön Apollója nincs neki
S úgy ír verset, ha verset ír,
Ahogy szokás, ahogy szabad.
Ha jön az éjjel, tud aludni,
Ha jön a harc, hát talpra áll.
Ha ölelő szép asszony jön, ölel,
Jó cimborája jön, iszik
S mosolyog, ha jön a Halál.
S mi lenne, ha most látna, jönne?
Engem egy nagy átok borít.
Nem akarom látni, nem keresem
Az én fantom-kamaszomat.
Maradjon itt, maradjon itt.

A Kossuth utcán

Bényei József:
A Holló-ház elégiája

A tócskerti ház előtt a szélben
a száműzött fák, bokrok bólogatnak,
és a viharkék felhők közt fehéren
árasztja rájuk sugarát az ablak,

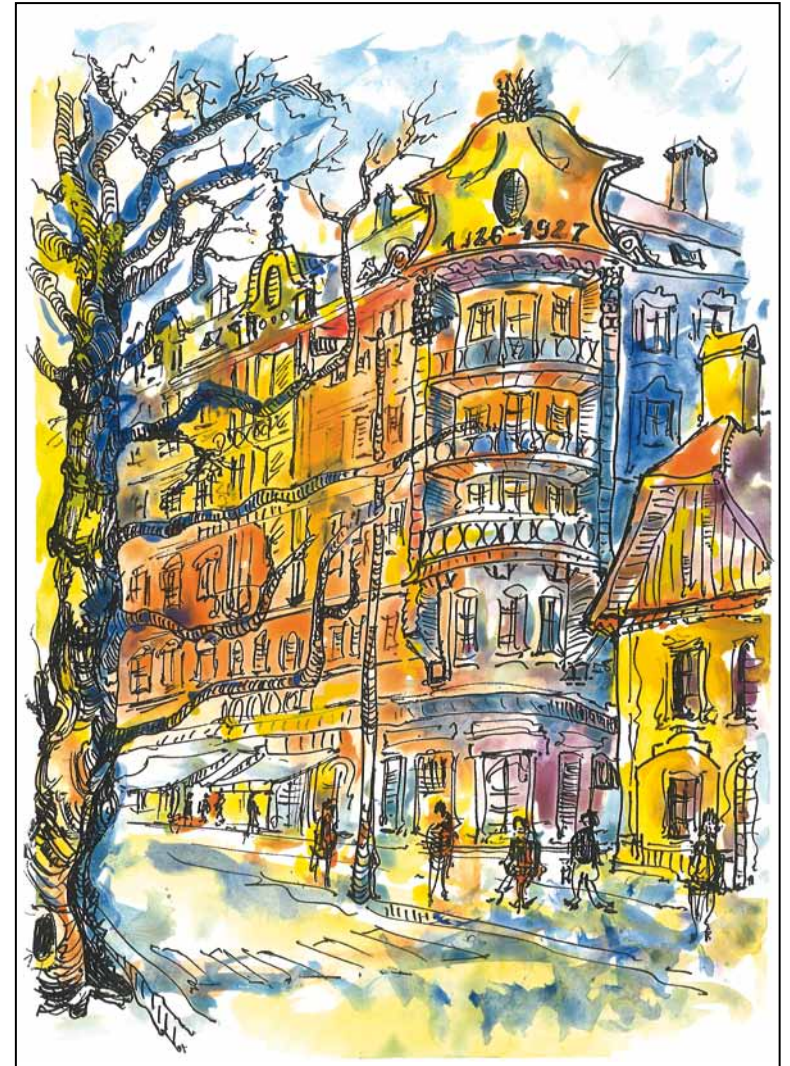
mert ott a fény: a házfalak üzennek
embernyi reményt elsápadt korunkig,
hogy megmarad porában Debrecennek
az ember, ha önmagával nem hasonlik.

Szűkül a kert, de felizzik a házfal:
egy öreg Krisztus vigyázza a lángot,
miattunk késik a föltámadással,
míg gyűlnek arcán keserűen a ráncok.

Pedig, hogy fészül, ég, lobog a vászon,
és ázsiai puszták napja éget,
és földből, égből egy nemzet világol:
magyarul üzen süket mindenségnek,

mert minden archan ott él minden ember,
és minden ég az Alföld nagy csodája,
s fehérben, kékben, tomboló vörösben
időt és sorsot bővöl itt az árva,

sámánhitű és hallgatag varázsló.
A néma nemzet álmokért kilincsel.
Illés szekerén robog Holló László
s levett kalappal várja őt az Isten.

Épült 1927-ben

Dusa Lajos:
Freskó

E legelőn, e vadmezőn,
hol a dzsidások fölsorakoztak,
hol először tiporták földünk
a császár-szövetségű muszkák;
e pipacsoktól máig véres
legelőn, itt, e vadmezőn;

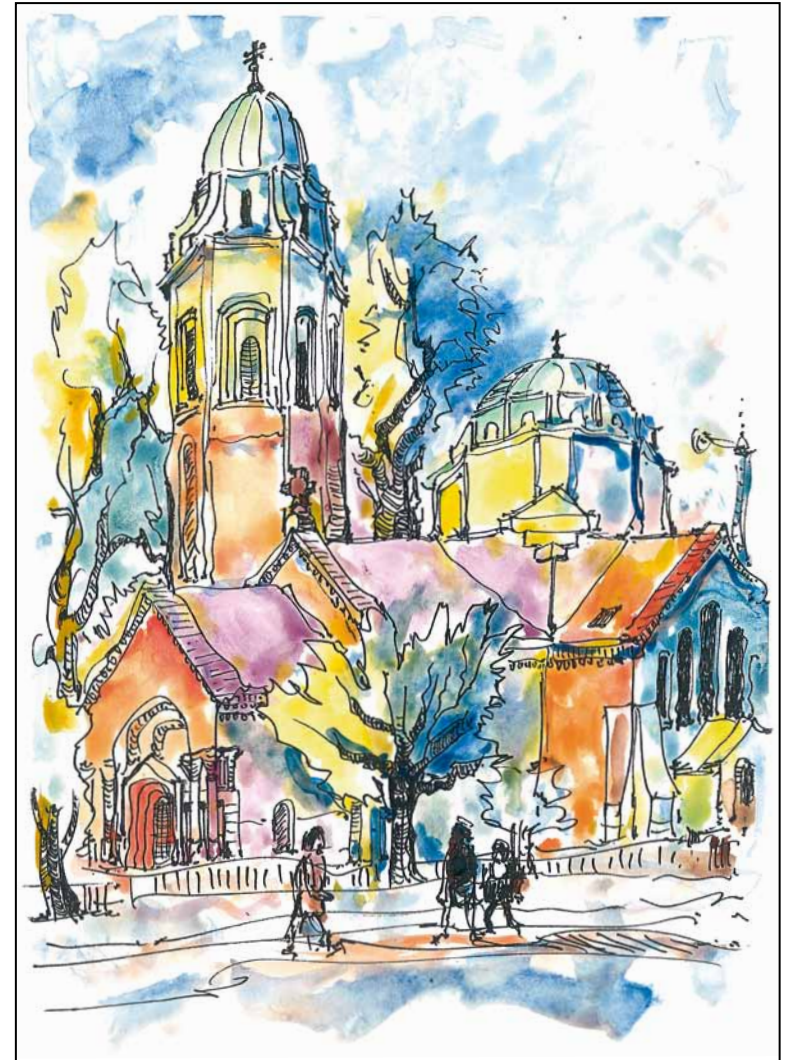
Nagysándor József vértanú
gödrös, kietlen mezején,
igen, itt, a Téglavetőben,
ezen a semmire sem jó
kis zsebpusztán, a döglött Tóció
sötét mocsok-folyása mellett;

cigányok, szegények között,
garantált perifériámon,
hol néhány örült semmi hasznú
szilajmarhát tart, hol derékig
ér a sár ősszel, hol mint mézgás
légypapíron – rendetlen rendben
sorakoznak a kicsi házak;

ó, házak! Nyomorból tapasztott
kalyibák, s kényes manzárdtetők
a magánélet szebb pillanatából!
Ó, ti kétkezi élni vágyók
Megdermedt éneksáncai:
nagy balladák, kis, torz románcok!

Mi lesz veletek, vereségre
ítéltek, fölös munkabírók?
A későnyári borulatban
villámok ágyúi dörögnek
a hódolni kész Debrecen
nagy vasbeton falánxn innen....

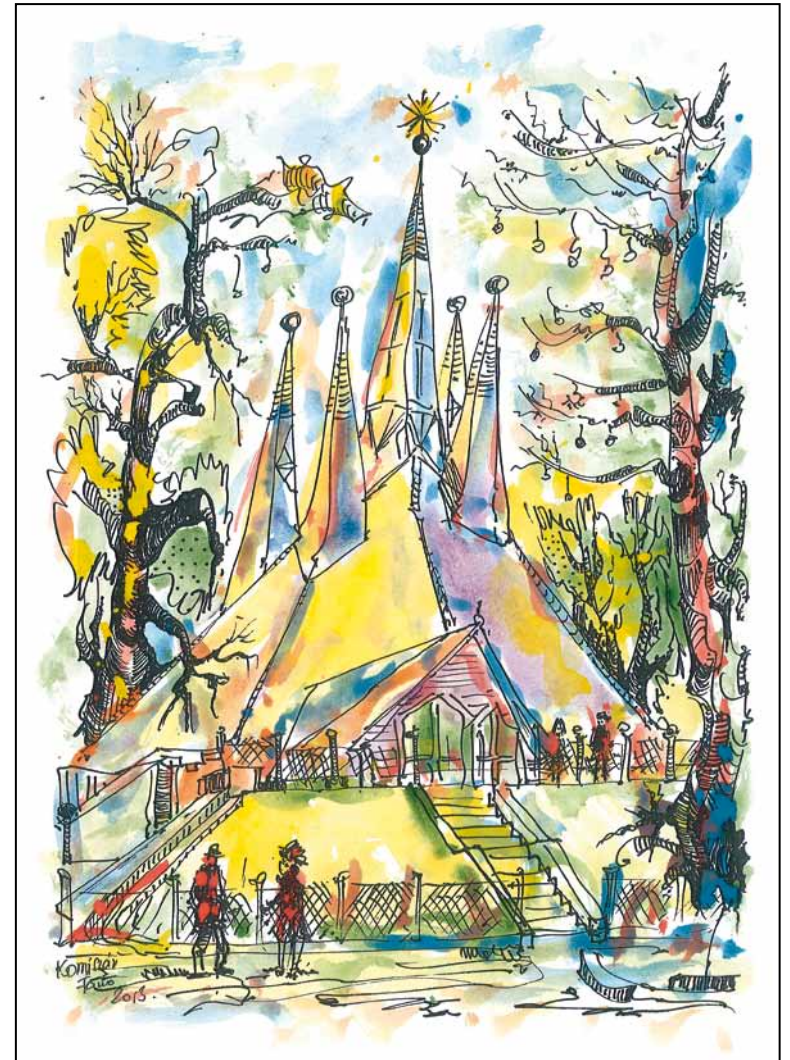
ezen a néma csatamezőn,
ezen a történelmi tájon.

Görög katolikusok temploma

Tóth-Máthé Miklós:
Őseim a prédikátorok

Debrecenben hol a szószéken egykor
a kiáltó szavú Méliusz püspök állt
még inkább nyomaszt a felelősség,
hogy református prédikátorok
leszármazottjaként vajon tettem e
én is a magamét láncszem gyanánt
hozzájuk kapcsolódva és tudtam e
szólni olykor helyettük is, mert érzem,
hogy figyelnek engem ezek a szigorú
prédikátorok, számon tartják mit írok,
mit mondok és ha hazugságon
kapnának rajta a harang zúgásából
is kizúgna feddésük és a nyitott
Bibliából ők üzennének kemény
prófécia által, hiszen elszakadni
tőlük nem tudok, palástos árnyaikkal
együtt kell élnem, mert vigyázó
felmenőim is a prédikátorok, muszáj hát
a kedvükre tennem magyarságomban
és a hitemben, hogy amikor majd
szembe jönnek velem csillagporos
útján a túlvilágnak, ne kelljen
őket szégyenszemre kikerülnöm.

Tégláskertben

Farkas Imre:
Debrecenbe voltam

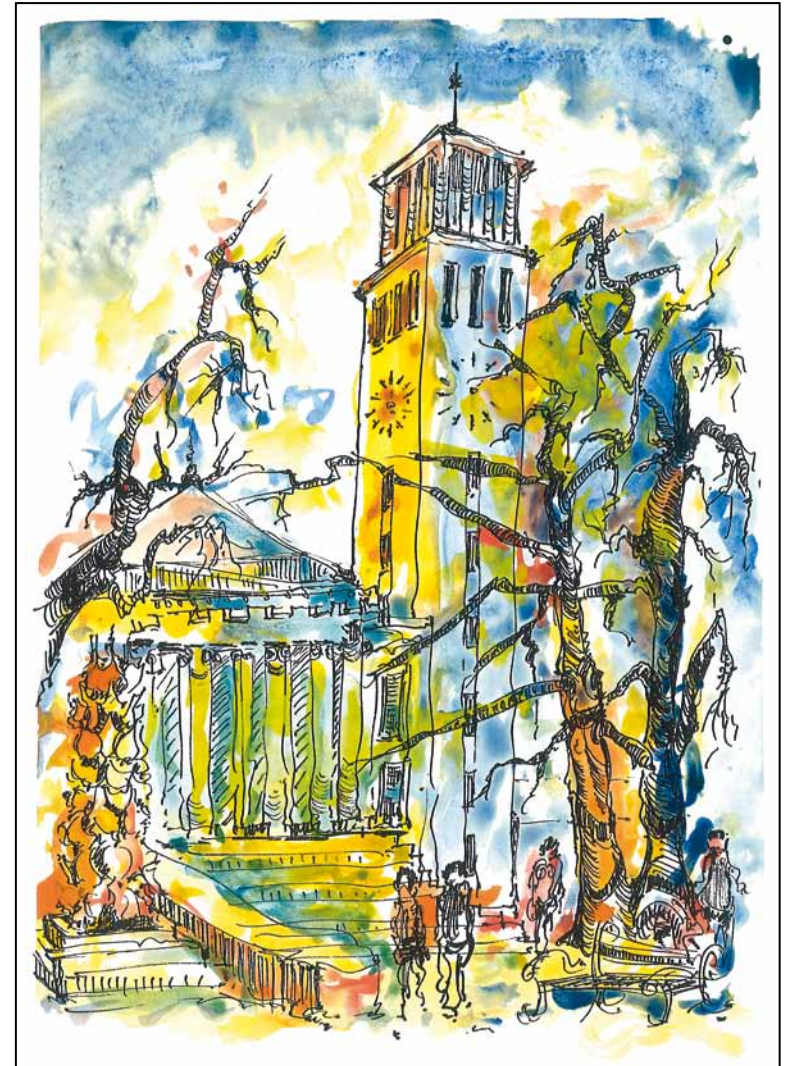
Debrecenbe' voltam, Nagyerdőbe' jártam,
A régi padunkon ifjú párt találtam.
Feléjük repesett örömmel a lelkem,
Azt, hogy csókolóztak roppant helyeseltem.

Lábujjhegyen léptem tova az avarban,
Dehogysis zörögtem, dehogyis zavartam.
Volt nékem is tavasz, akácvirágzás is,
Söpörtem eleget, söpörjön már más is.

Vályi Nagy Géza:
Debreceni Nagyerdőben vele együtt....

Debreceni Nagyerdőben veled együtt jártam,
Minden öreg tölgyfa alatt boldogan megálltam,
Forró vággyal, boldogsággal öleltelek által,
Tele volt az egész erdő gerlekacagással.

Debreceni Nagyerdőben egyedül bolyongok,
Rám peregnék a hervadó, sárguló falombok.
Könnyes szemmel kérdezgetem: merre jársz most mással,
Tele van az egész erdő gerlezokogással.

Egyetemi templom

Szabó Lőrinc:
Családi kör

Ezen a napon a Péterfián
ebédeltünk. Szigorú nagyanyám
jól tudott főzni. Kedvünkért oda-
sereglett sok nagy lánya és fia,
az egész család, s unokák, menyek.
Ő feketében. Csipke reszketett
reszkető fején. Roppant tisztelet
övezte; hajlott volt s nagyon öreg,
de minden szava parancs, kritika.
Mi féltünk tőle, anyám s én. Csak a
bátyám szerette, Zoltánt... A nagyok
Debrecent tárgyalták, mi volt, mi hogy
lesz majd... Füleltem... Egyetlenegyét
hagytak ki csak, a felfedezésemet,
a legfőbbbet... Nem mertem szólni; csak
lestem a percet, mikor lesz szabad
visszamennem, hogy végre, a varázst –
lássam végre az Élő Óriást!

Simonffy sarok

**Bényei József:
Gulyás Pál**

(Kiss Tamásnak ajánlom)

Debreceni Vejnemőjnen,
hallom hárfádat a földben,
húrjait hallom pönögni,
árnyakat látok pörögni,

mozdulnak sírba tört fejek,
aki e porból lelkezett,
akiket mint a kikötő
befogadott a temető.

Érc-szobra mozdul, a deák
bort emel, formáz ideát,
ujjain holdak forognak
háttal a kollégiumnak.

Hullásod mint madárnak,
szálltál, törték a szárnyad,
éhes inasok mellett
káromlásra se tellett,

csak jóra, dalra, hitre,
hárfaszóra, szelídre
s közben kalevalásan
ige mozdult a szádban.

Csudamalom ha lenne,
reményed felszerkenne,
váltana fényre árnyék,
lüktetőre halánték.

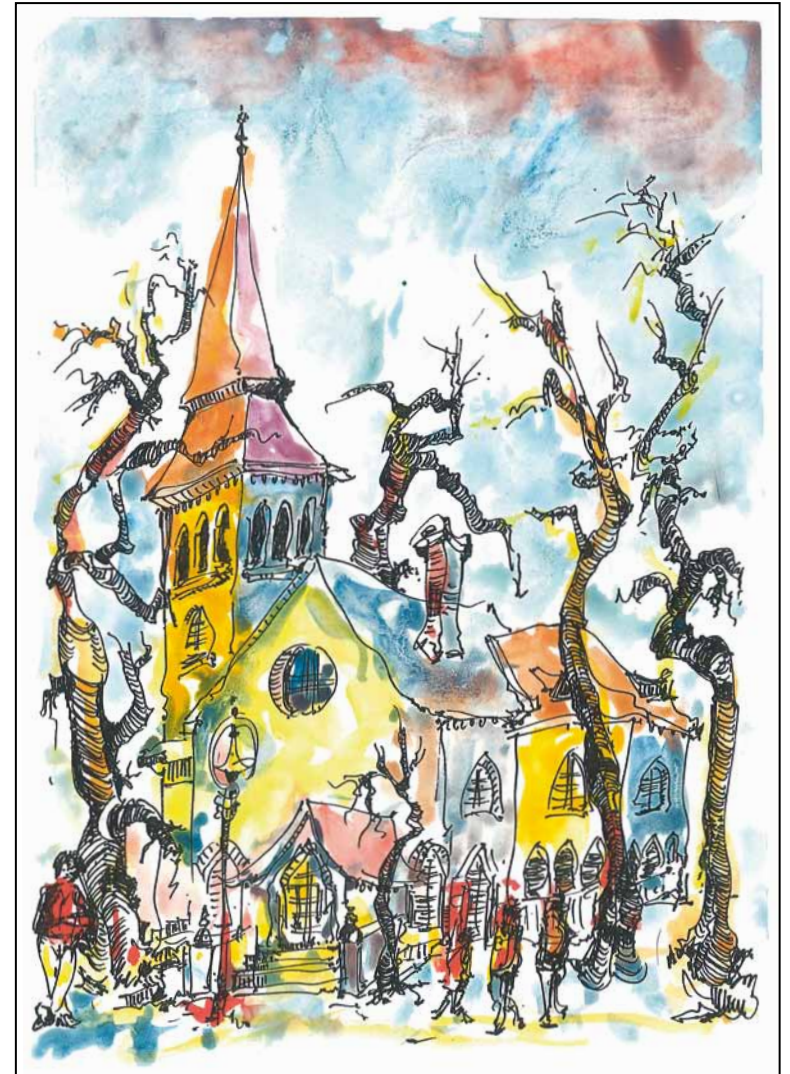
Arany János sarok

**Vitéz Ferenc:
Angyal a téren**

Előbb még zsivaj s a büszkeség.
Aztán a mellkasban űr –
alázatunk kevés.

De mint a rügy tavasszal
s szerelmes lányka-asszony
tánca égig ér,
hideg kövekből szikra pattan,
galambként toronyra ül,
és fényt ígér.

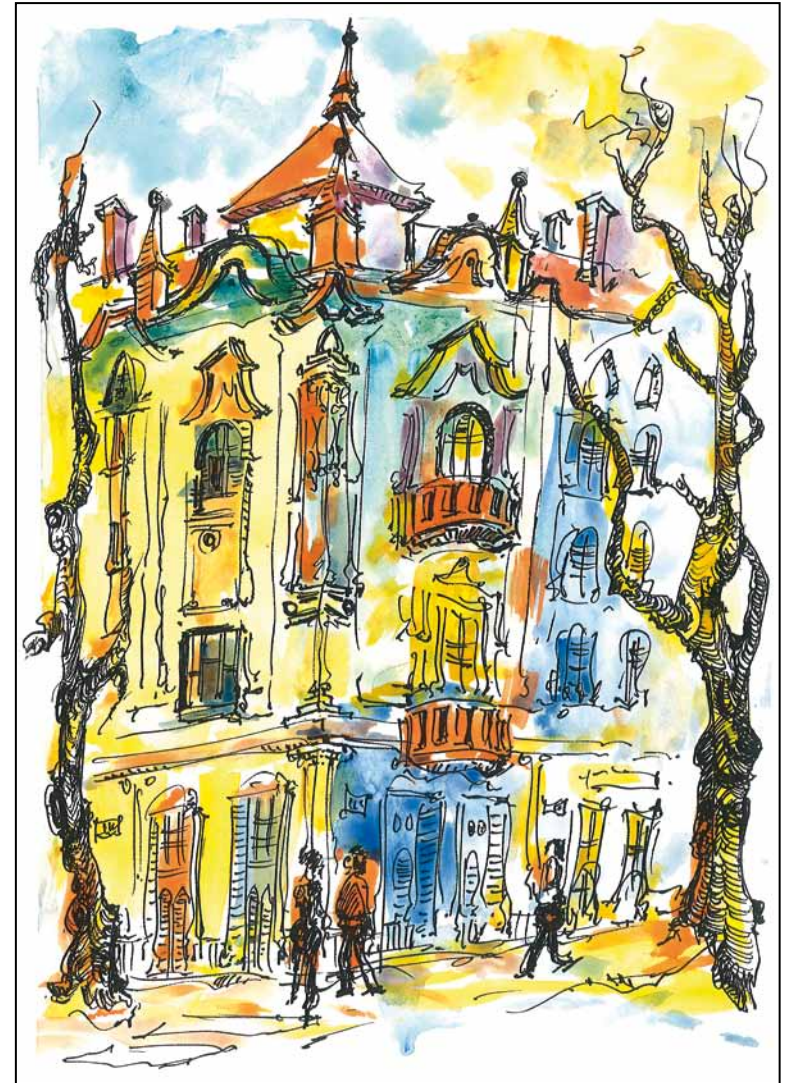
Boltívek alatt az alkonyat.
A megszeppent téren
egy angyal átosont.
Valami ős-imát,
titkos próféciát
borított szét a tikkadt városon.

Mester utcai templom

Szabó Lőrinc:
Késes utca

A Késes utcában, az állomás mellett laktunk. Még egész utazás volt eljutnom a Nagytemplomig, a Nagyerdő meg, sőt a Péterfia, ahol nagymama lakott, szinte már másvilágszámba ment. Az Ispotály körül mászkáltam: fogyó rétjein egyre több ház nőtt. Új barátaim nem voltak még, csak a vasúti kert gyepe, tücskei, orgonái. Mert ez a nép itt, ez a debreceni, önzőbb volt, mint a régi, gyarmati, keményebb inú és fürgébb eszű, és amíg nem úgy beszéltek, hogy ú, hogy lú meg píz, addig a gyerekek csak csúfolták a jövevényeket: beletelt két év, míg otthonosan kezdtem érezni közöttük magam.

Szép erkélyek városa

**Vitéz Ferenc:
Tornyok üzentek**

Angyali hang:
zúg a harang.
Még csak várom a párom.

Gyűrű-mesét
rajzol az ég –
hősét majd kitalálom.

Fárad a tűz,
bármit is űz,
csókok szirma, ha lobban.

Gyöngé madár
lesz a halál –
köszörű a torokban.

Édes a szél,
s árja mesél
buja ámorulatról,

s bújja tovább
élet okát
friss, gyöngyarcú patakból.

Bimm-bammozik
lám, a kavics:
megkóstolta kezünket.

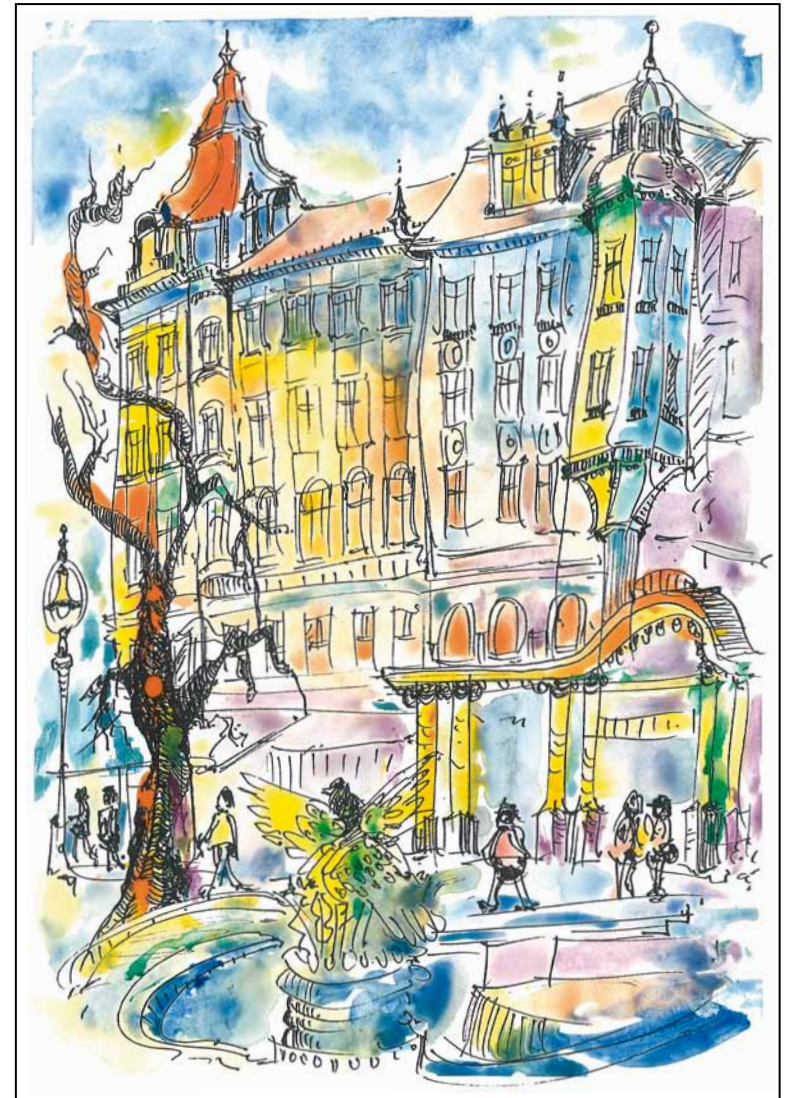
S fűnek ölén
rikkan a fény –
sarjának a tornyok üzentek.

Megyeháza

Szabó Lőrinc:
Költői tudomány

Németre tehát Heine tanított. Megvettem a teljes sorozatot műveiből; s a Fűvészkert kanyar útjain (a kertész lányával gyáván szemezve) szép, egzotikus virágok közt csodáltam lelke bús rakétáit. Hogy a tetszésemet mutogathassam, ez s más ránevelt, rászorított a fordításra. De népdalaink számtani üteme itt cserben hagyott: szükséglet szerint magamnak kellett fölfedezni mind a sok szabályt, a régen meglevőt, hogy legalább inas legyek előbb a vers, majd némi stílus-technika műhelyében: a Nagyerdőn meg a Fűvészkertben, s hosszú évek során ragadt rám a költői tudomány.

Aranybika

Bényei József:
Menedék

Meghalni menj haza végleg,
sehol sincs jobb menedéked.
Az a kétölnyi meleg otthon
készül, hogy befogadjon.

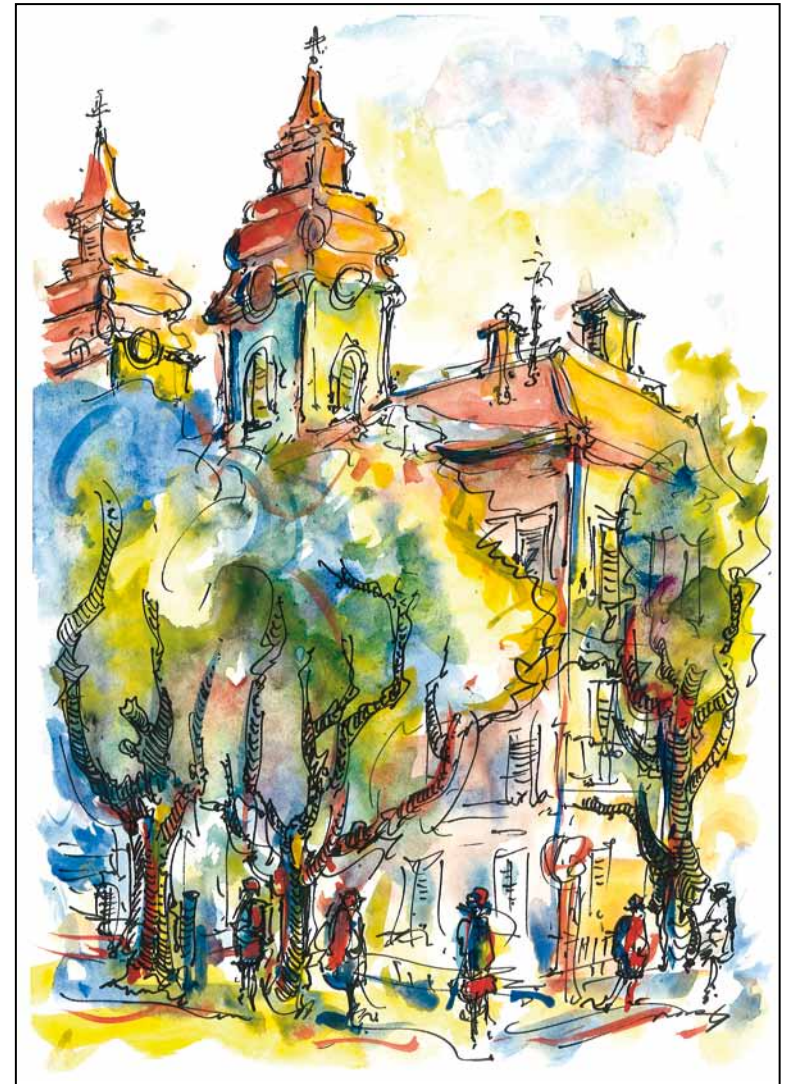
Ott pihen édesanyád is,
fölötte fénylik a nárcisz,
fejednek csont-karja párna:
várhatsz a feltámadásra.

Templomod harangja hívja:
fél falu néz majd a sírba,
kántálják hosszan a vének:
szívedre száll az az ének –

Tebenned bíztuk – a dallam
ott kereng égi pitarban,
kopogtat, kéri a mennyet,
legyen hol végleg pihened.

Bényei József:
Nyírfa

Megérintem a nyírfaágot.
Hűvös és tiszta.
Él a kéreg.
Vezess fehér fa, kinyújtott szemem –
Míntha fönna beszegett egen
anyám ráncai intenének.

A Varga utca felől

Tar Károly:
Jó reggelt Debrecen

Jó reggelt Debrecen,
napsugaras város,
fűzd fel szárnyaidra
a hajnali álmot

Forgass fellegetek
muzsikáló tájra,
öntsed jóságodat
Hortobágy-országra

Simogasd a lelkét
száz és száz leánynak,
rózsákat öntöző
Simonyi huszárnak

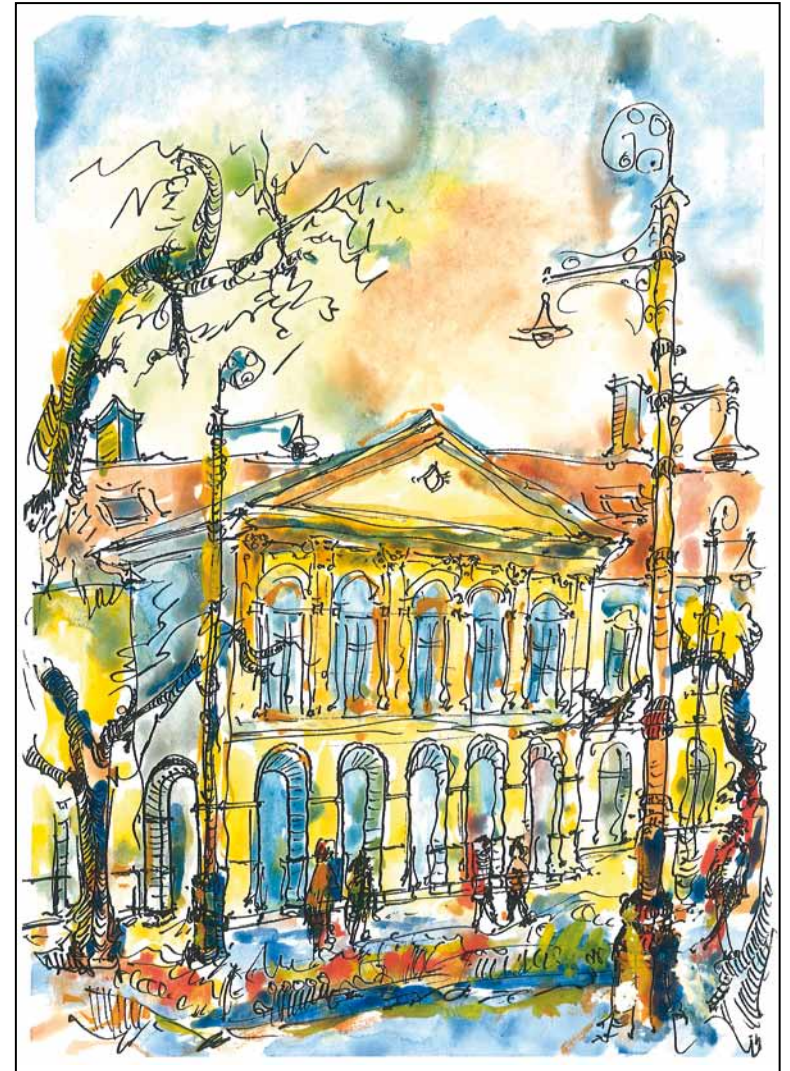
Szeresd, mi hajdan volt,
a déli harangszót,
temetők csendjében
szétporló sírhantot

Kössed hűségedet
az öreg tölgyfákra,
csókjaidat szórjad
a búzavírágra

Őrizd a szellemed
a rőzse tüzeiben,
csengő, bongó hangú
szél szórta szépségben

Nyisd ki ablakodat
a virrasztó vágynak,
szegényekre szálló
esti holdsugárnak

Nagytemplomod hangja
zengjen fent az égen,
vigye el dallamát
a megszült reménynek

Kovácsoltvas remek

Vitéz Ferenc:
Szikra dobbant, Debrecen

(Kiss Tamás emlékének ajánlom)

Szikra dobbant
szép erekben,
felforrósodott a vér.

Csóvaszárnyú
mély egekben
Főnix arca naphoz ér.

Síró asszony-
templomoknak
bölcsharangja messze hív.

Hűségünknek
röpte roppan:
beleszakadna a szív.

Madársárkány
álmot érzett,
s hozzáremegett a fény.

Fészket rakott
az erénynek
ez a titkos égi lény.

Főnix arany
templomában
szinte átperzsel a csönd.

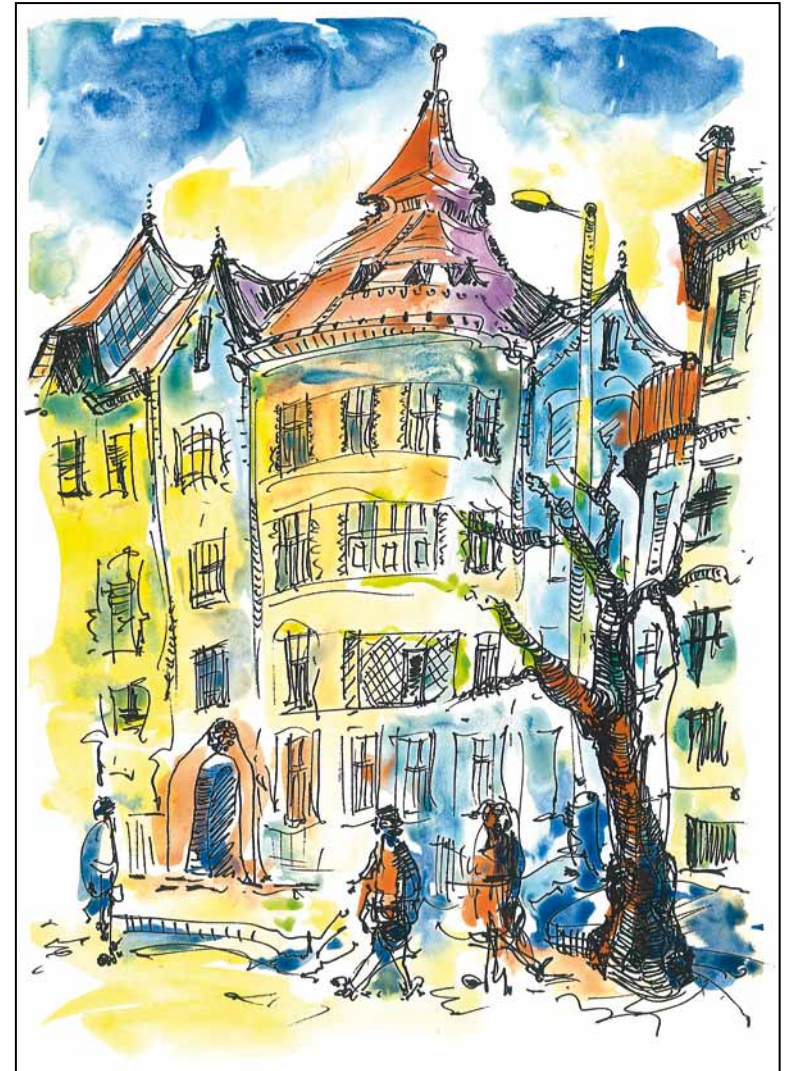
Hinni kezdünk
a csodában,
s imánk szava szikra gyöngy.

Madársóhaj
esőt ébreszt:
álmainkra dús köd ül,

s ez az égő
madarének
legszebb a lángok közül.

Por takarja
álmainkat,
s úsznánk ezüst fellegen.

Főnix szárnya
Napba ringat –
látlak innen, Debrecen!

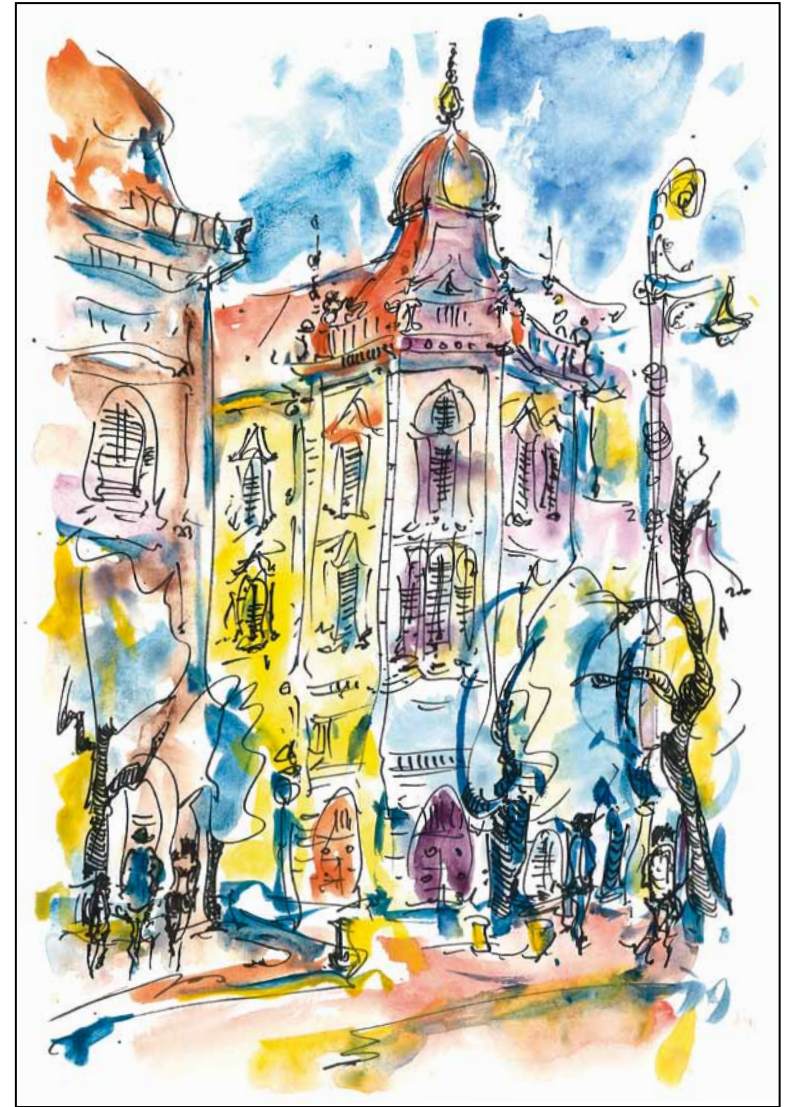

Kossuth utcán sétálók

Aczél Géza

kopott

félszázada az utcasarkon rángattam anyámat – a doktor bácsi sárga táskája milyen új még most is látom ahogy maga elé néz fáradt tekintettel és konokul – fiam a kopott táskáktól tanulj no aztán ezt ki értette belecsavarodott a gyerek a megfjetetlen rejtélyekbe s talán cukorkára vágyott vagy csak némi szeretetre mely a markoló tenyér titkos csatornáin átszivárgott felesleges szavak nélkül s mihelyt elkanyarodtunk némán a lehasznált tértől a látvány évtizedekig lepergett a hiányos emlékezet követhetetlen odúján bolyongott valami érzéketlen metafizikai űrben lehet már odaát vagy csak a szemerkélő élmények nem emelték soha képbe a múltó idő lett e szerény bölcsesség menedéke némileg fakultan rezignált biológiai ingerekkel lemeszelve s ha olykor fel is támadt hősünk emlékező kedve az szélesebb ám közönybe dermedt utakon egyre elkanyarodott míg csak rá nem verte naponta a monoton taktust a lomha alkony s már tündezett is föl hívón a túlsó parton a kor megannyi rikoltó műanyagja ügyes kis masinák a bamba provinciákból fölszakadt népnek kik belepirulva a térdig sárba a leporosodott úttalan lapályba a leleplezéstől féltek az ódivatú cipőktől a mosott kockás ingektől s mindentől amire nincsen fölvarkva öles betűkkel a szédítő márka mivel a gondosan módolt patinákhoz nem ért még föl sem a fej sem az elhasznált pénztárca a korszerű helyzet pedig színes kokottként riszálta magát míg csak az ember egy fáradt deszkakerítés tövénél meg nem állt követve az időbe süppedt szálkás vonalakat melyek futása egy rozsdásodó pántnál elakadt s rávezette egy mívesen öntött kilincsre a tétova kezét súlyos érintésétől már tört is visszafelé a csöndes emlékezet rávetítve szétmállott égi vitorlákra a valahol eltékozolt ifúságot

Piac utca felől

Tóth Árpád:
Ady Endrének

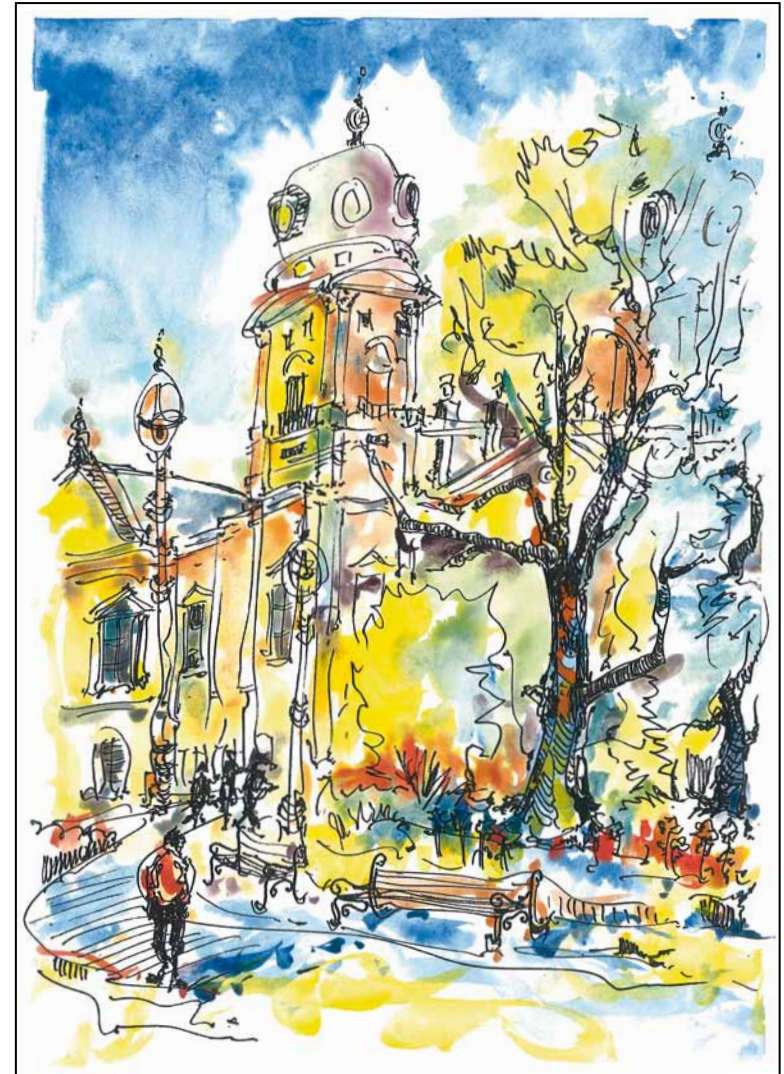
Mester, egy ifjú ember szól im köszöntve hozzád.
Szeresd, mert sok setét sorod érte szíven
S mert egykor, úgy beszéltek, ült a térdeiden
S látta fénylő szeme húszévesnek az orcád.
Most is úgy hódol lelke, oly szelíden s oly mélyen,
Mint amaz ifjak hajták szép térdökét a földig.
Kik ámulón figyelték az Úr komoly szemöldit
Ama bibliabéli, hegyibeszedés éjen...

Csodállak, aki jöttél e vig Kánába s készítsz
Setét, erős bort nekünk könnyeid szent vizéből,
S áldlak, mert újra zengő s ámbrás, csókok ízétől
Ajka ama holt lányynak, ki a magyar Poézis.
Áldlak, mert csodát mivelsz... bénák s vakok között,
Míg göggel megtagad sok vénhedt írás-túdó,
S míg fitymál unt rímekkel sok ósdi sírás-túdó,
Áldlak, mert szent magyar vagy, nagy és megöklözött...

Áldlak, mivel szilaj vagy s szelíd, mint ama Másik,
Kinek kemény kezétől a templomi kufár-had
Üvölt vala... s ki szólt: Ha ki szívében fáradt
Énhozzám jöjjön el s lel megnyugasztalást itt...
Áldlak, mert engem is, ki halkán s meghatottan
Szólok hozzád, a lelked ó hányszor megvigasztalt,
Ha súlyos térdeim vonszoltam és az aszfalt
Furcsán kongott... s az éjben verseid mondogattam...

Elébed szőke szűzet ma százat küldenék,
Kiknek fiatal ajka zengőbb szavakra nyíl fel
S kiknek meghajló törzse szebb alázattal ível
Mint szóm s e könyvrehajló bús férfiú-derék.
Ma, ó áldott költője a vérnek és aranyak,
Fáj, hogy csendes dalos vagyok s hogy nemzetem
Kemény fiai közt hirdettek félszegen
Félénk apostola az én erős Uramnak...

De lásd, ős Debrecenben él s kora-ősz már s roskadt
Egy szobrász, kit szeretted s ki nagyokat akart ott
És akit meg se láttak, bár választott magyar volt
S ki estve, szomorúan, most nagyokat borozgat:
Az ő fia vagyok, az ő vére és teste
S tört lelke jut eszembe, míg könnyel hirdetem
Te tört lelked nagyságát s míg érzem: int nekem
S vár rám is egy jövőendő, szomorú, boros este...

A Nagytemplom előtt

Ady Endre:
Dal a Nagyerdőről

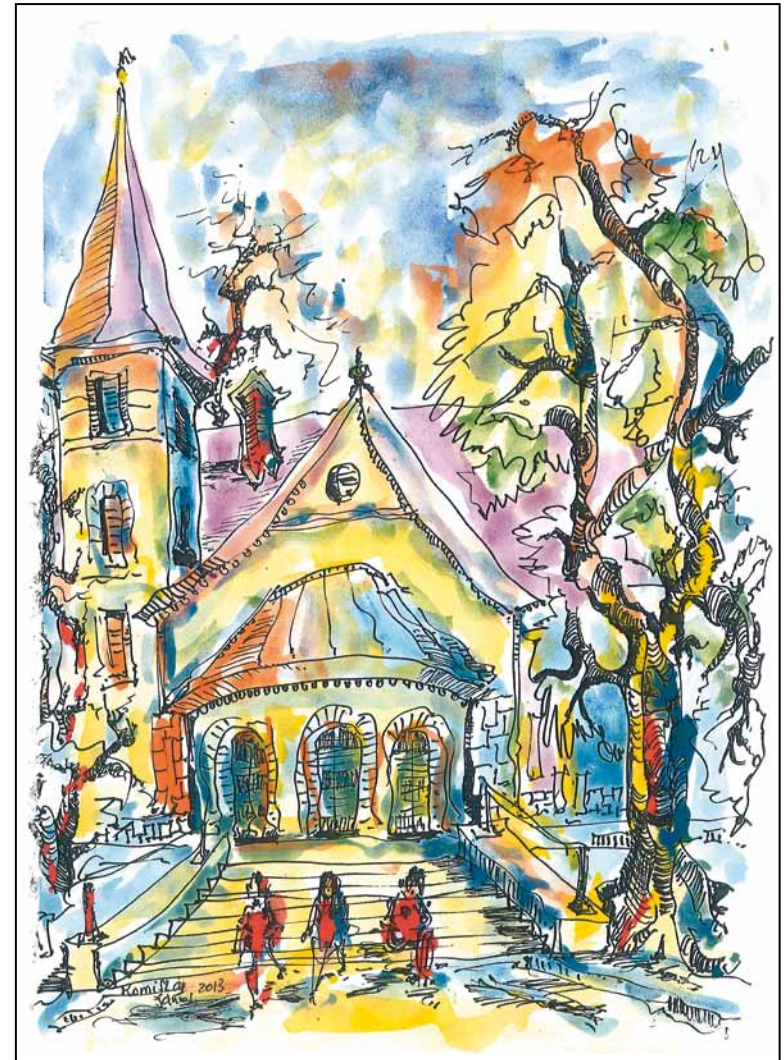
Ím, itt a nyár, szörnyű meleg van,
A télből nyárba pottyanánk,
Bevándorolt hús zálogházba
Minden felöltő s nagykabát.
Az utcán összesülve, főve
Alig pár ember lépeget –
Ilyenkor a Nagyerdőn lenni,
Üdülni, óh, mily élvezet.

Áprilisi kutya-melegben
A kisvonat ha kidöcög,
Óh, mily dicső ott künn hűsölni
A csupasz, száraz fák között.
Az ember a futóhomokba
Térdig süppedve lépeget –
Ilyenkor a Nagyerdőn lenni,
Üdülni édes élvezet.

Ha a tüdőnk megtelt homokkal,
Ha már majd összeroskadunk,
A pavilon sörcsarnokában
Egy stációt csak tarthatunk.
Egy pohár sör megkeseríti
A legédesebb életet –
Ilyenkor a Nagyerdőn lenni,
Üdülni mennykő élvezet.

S mikor aztán az üdüléstől
Már járni is alig tudunk,
Elérhetünk a kisvonatra,
Ha néhány száz lépést futunk.
Az ember így üdülés közben
Úgyis nagy kedvvel lépeget –
Ilyenkor a Nagyerdőn lenni,
Üdülni pazar élvezet.

Óh, üdv neked, dicső Nagyerdő,
Egy nagy városnak édene,
Soványító kúrák kúrája
Annak, ki párszor élvezte.
Tenélküled hányszor megunnók
Ezt az unalmas életet –
Te vagy itt, e híres városban
A legmagasabb élvezet!...

Csapókertben

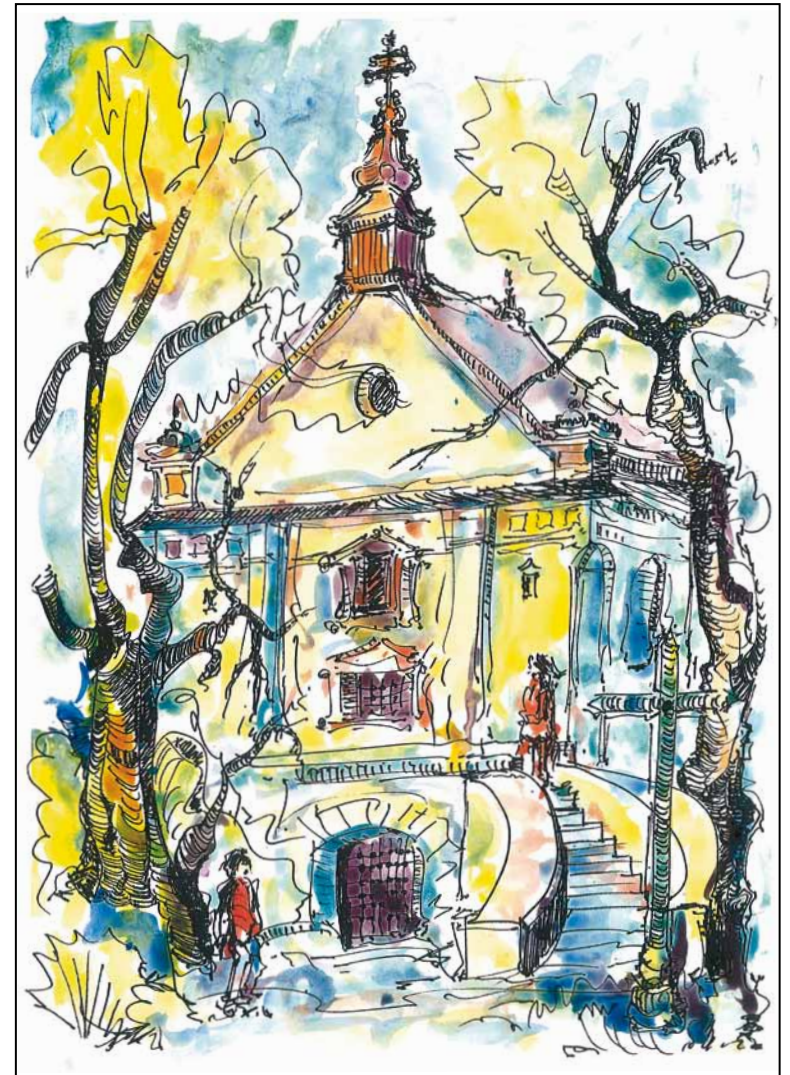
Erdei Sándor:
Hit és türelem

Nagytemplom és Kistemplom,
Veres-templom és Csonkatemplom,
reftemplom és katemplom,
görkatemplom és imaház.

Könnyes bizakodás, fájdalmas mosoly,
türelmes szeretet, egyszerű emberek
egyszerű szívében egyszerű istenek.

Szatyor és kaszroj a bokáknál,
fübe fúródó kisszéklábak,
írástudatlan hitek, papírbankók
a görcsözött zsebkezdőkben.
Zarándokok, emberroncsok,
lélekszűfoltság, testsokaság,
panaszokadalom, szenvedéstömeg.

Tengernyi kegyelemért
könyörgő mindenség.

Kiskápolna

KOMISZÁR JÁNOS HOLLÓ LÁSZLÓ-DÍJAS

FESTŐMŰVÉSZ

Máriapócscon született. Diplomáit a Budapesti Műszaki Egyetemen, az Ybl Miklós Főiskolán és a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán szerezte. 1981 óta szerepelnek munkái tárlatokon. Eddig több, mint 150 önálló kiállítása volt. Mestereinek Boldizsár Istvánt, Halápi Jánost, Holló Lászlót és Tar Zoltánt tekinti. A főiskolán sokat tanult Bényi Árpádtól, Valkovits Zoltántól és Berecz Andrásztól.

Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének, a Pasztellfestők Országos Egyesületének és a Művészetbarátok Egyesületének. Több alkotótábor tagja, többek között a Cívus Nemzetközi Művésztelepnek, és a Hortobágyi Nemzetközi Művésztelepnek. A debreceni Brassai Galéria vezetője 1989 óta. A Medgyessy Ferenc Gimnázium képzőművészeti tagozatán tanított festészetet.

Eddig 26 könyvet illusztrált.

A „SZÓLA” Rádió és a Friss Rádió képzőművészeti műsorvezetője volt 8 évig.

Megjelent könyvei: 1998: „Szóla” Paraván, 1999: Újra „Szóla” Paraván, 2000: Debreceni Paraván, 2003: Cívus Paraván, 2003: Szirmok csokolóznak, 2004: Színes paletta, 2005: Hej Debrecen, 2005: Színekre szavak, 2005: Órangyal, 2006: Mert a barátom, 2007: Délibáb színei, 2007: Az ígért városa, 2010: Hit és türelem, 2010: Mária Terézia a folklórban. Az egyik debreceni hetilapban képzőművészeti rovatot vezetett, ahol 260 írása jelent meg.

A Hajdú-Bihar megyei középiskolás diáktárlat zsűrielnöke volt 15 alkalommal. Az Országos Középiskolás Képzőművészeti Diáktárlat zsűritagja, a Hajdú-Bihar Megyei Rajzverseny zsűrielnöke 7 éve.

Kitüntetései, díjai: 1988: Bolyai-émlékplakett, 1998: Hajdú-Bihar megyei Őszi tárlat nívódíja, 1998: Máriapócsért Pro Urbe kitüntetés, 2001: Holló László-díj, 2001: „Debrecen Város Kiváló Pedagógusa” kitüntetés, 2003, 2004, és 2006: Debrecen kultúrájáért Alapítvány alkotói ösztöndíja, 2004: Máriapócs Díszpolgára, 2004: Boromisza Tibor-díj, 2004: Brassai Sámuel plakett, 2005: Brassai Művészeti-díj, 2007: HB megyei képzőművészeti pályázat és kiállítás nívódíja, 2012: Fehér Mária-díj, Nap Alapítvány alkotói díja.

Több országban volt tanulmányúton és alkotótáborban: Hollandia, Olaszország, Spanyolország, Portugália, Marokkó, Tunézia, Egyiptom, Norvégia, Görögország, Románia, Németország, Szlovákia, Kína, Törökország.

UTÓSZÓ

A Debrecennel szívesen foglalkozó és a szépségre éhes olvasónak és néző-befogadónak szól ez a képesverseskönyv. Debrecenről, mely a virágok városa lett, és nem csak a Virágkarnevál miatt. Kicsit ellentmond ez a könyv Tóth Árpádnak, aki a Hej, Debrecen című versében virágtalan városról beszél. Bihari Sándor milyen lelkesen említi: „A város, amelynek Nagyerdeje van / és Nagytemploma: az erdőn innen is / fája és virága, túlhan gyönyörű népdala, / amelyben vize és azon híres hídja van.”

Oláh Gábor az akácfák illataróról is szól, az Egyet lép az ősi város című versében. Ez a könyvecske is virága a képzőművészetnek és a költészetnek. A „festészet néma költészet, s a költészet néma festészet” – írja Földes Anna a Színek költői és a költők színei c. könyv előszavában. Költői is és festői is ez az axióma. Milyen igaza volt. Sok-sok költő írt festőhöz vagy festő alkotásáról. Példaként említem Kosztolányit, aki Gulácsiról írta: „ki ecsetjével verseket festett és céhbéli volt az írók között is”. Megemlíthetem városunkból Bényei József vagy Vitéz Ferenc nevét is, akiket Holló László festészete ihletett meg. A színek és a szavak kapcsolata örök. Itt most nem a költő a festőről, hanem mindkettő a környezetével kapcsolatban ír és rajzol. A „szép: igaz, s az igaz: szép” vallják. Debrecen, mint a képzőművészet és a költészet ihletforrása lehetőséget ad nekünk a könyvbéli találkozás örömeire. Adytól – Vitéz Ferencig kiváló költőket olvashatunk. A gondolat szárnyalását nem fűzi láncra semmi. Milyen sokrétű és sokhangú ez a zenekar. A képek elsősorban a jelent, a versek a műltat és a jelent tárják elénk. Petőfi, Csokonai, Ady, Tóth Árpád, Szabó Lőrinc, Kiss Tamás és szerencsére még folytatódik a sor, milyen kiváló alkotók voltak, akikre nemcsak debreceniként, hanem elsősorban magyarként lehetünk büszkéek. „Hej Debrecen...oly jól esik nekem, ha rád emlékezem.” Írta 1844-ben Petőfi Sándor. Nemcsak a várost, hanem a polgárait is megemlíti. Pákozdy István a, Fogadj be Debrecen c. versében: „Fogadj be, Debrecen, / Mert hazajöttem, érted? / Fogadj be, Debrecen. / Vagyok olyan cívus / mint bárki. Van itt ész és szív is.

A verseket Komiszár János válogatta, aki képei által maga is vallja, hogy szép ez a város. A kötet címe Oláh Gábor Egyet lép az ősi város című verséből kölcsönzött szókapcsolat.

Molnár Csaba

MŰVÉSZETPÁRTOLÁS – ÖSSZEFOGÁSSAL

„Az ember sehol sem térhet ki a világ elől olyan biztosan, mint a művészetben. És nem kapcsolódhatik biztosabban a világhoz, mint a művészetben. Még a legnagyobb boldogság és a legnagyobb baj pillanatában is szükségünk van a művészetre.” – írta J. W. Goethe.

A Nova Humana Egyesület 2006. augusztus 21-én alakult. Elsődleges célja segítséget nyújtani egyre globalizálódó világunkban az emberek számára ahhoz, hogy megtalálják helyüket és boldogulásukat a mai modern társadalom kihívásai, ellentmondásai

között, valamint a különböző társadalmi csoportok, rétegek társadalmi beilleszkedésének segítése, esélyek teremtése számukra az egyre teljesebb emberi lét megéléséhez.

Egyesületünk a SULISZERVIZ Oktatási és Szakértői Irodával és a Suliszerviz Pedagógiai Intézettel szorosan együttműködve dolgozik céljai elérése érdekében. A Suliszervizzel, mely megalakulása óta tevékenyen vesz részt az oktatás-nevelés folyamatában, a felnőttképzésben, a pedagógusok továbbképzésében, informatikai fejlesztésekben. Szervez immár hagyományosan minden év őszén Országos Közoktatási Szakértői Konferenciát. Működteti a Suliszerviz Pedagógiai Intézetet, ECDL vizsgaközpontot, segíti a modernizációs folyamatokat, valamint részt vesz a közoktatási intézmények szakmai munkájának ellenőrzésében, értékelésében, fejlesztésében. Számos országos fejlesztési projekt résztvevője.

Valljuk, hogy az oktatás-nevelés folyamatában meghatározó jelentőségű a személyes példamutatás, a környezeti nevelés, a művészek, a művészi alkotások mind szélesebb körben való megismertetése, megszerettetése a „kiművelt emberfők” mind nagyobb száma érdekében. Mi magunk is így éljük mindennapjainkat munkatársainkkal, barátainkkal, köztük Komizár Jánossal. Vele közösen indította el Molnár Csaba – még az iskola igazgató-helyetteseként – a debreceni Brassai Sámuel Műszaki Középiskolában a Brassai Galéria működését, ahová a kortárs képzőművészet jeles képviselői vitték el 17 éven keresztül legszebb műveiket.

A középiskolás diákok Hajdú-Bihar Megyei Tavaszai Tárlatával a megye alkotó fiataljai kaptak bemutatkozási lehetőséget, és ismerhették meg a szakmai zsűri értékelését. A Suliszerviz több ízben támogatta e tavaszi tárlatot. Megszűnésével új keletkezett a diák alkotók addig megszokott seregszemléje helyén. Ezért 2006 tavaszán a hajdúszoboszlói Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtár, a NOVA HUMANA Egyesület, valamint a debreceni Suliszerviz

Pedagógiai Intézet hagyományteremtő céllal középiskolások részére meghirdette az I. ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLÁS KÉPZŐMŰVÉSZETI DIÁKTÁRLAT-ot. A diáktárlat célja bemutatkozási és megmérettetési lehetőséget biztosítani minden alkotókedvű tehetséges középiskolás diák számára. Összegyűjteni és kiállítani azokat a legjobb festményeket és grafikákat, melyeket a neves, országos hírű művészekből álló zsűri arra érdemesnek talál. A legjobb alkotások kiállítása, díjazása, az alkotások értékelése, s a tárlat ünnepélyes megnyitása minden évben az Országos Közoktatási Szakértői Konferencia programjainak részeként kerül megrendezésre. A tárlat népszerű és sikeres lett már az első alkalommal, a grafika és a festészet szinte minden technikája megjelenik az alkotások között. Mára már szokássá, hagyománnyá, rangos eseménnyé vált mind a diákok, mind a művész-tanárok körében.

A zsűri tagjai:

- ♦ Aknay János Kossuth- és Munkácsi-díjas festőművész,
- ♦ Komizár János Holló László-díjas festőművész
- ♦ Rácz Imre rajztanár, festőművész.

2012-ben a tárlatra közel 300 alkotás érkezett, 180 alkotótól, akiket 35 rajztanár készített fel. 19 településről 29 iskola diákjai pályáztak. A zsűri 105 diák 143 alkotását válogatta be a kiállításra.

Komizár János értékelésében az alábbiakat emelte ki: „A beérkezett munkákat látva – mi, a zsűri tagjai – megállapítottuk, hogy ebben a nagyon bonyolult társadalmi helyzetben is, amikor már a „a művirág sem bont szirmot”, győzni tud a szorgalom és a tehetség.”

A kiállítást dr. Feledy Balázs művészeti író nyitotta meg: „én magam hosszú évtizedek óta a hivatásos magyar képzőművészek problémáival foglalkozom, de ezzel együtt a művészetpedagógia, a rajztanítás és a művészképzés kérdéseivel is, így fokozott érdeklődéssel fordultam a mai pályázat anyaga irányába.

A rajztanításnak – ezt természetesen a jelenlévők mindannyian tudják – teljesen sajátos missziós feladata van az iskolarendszerben. A fiatalok, a nem művészeti iskolákban egyfajta lazasággal viszonyulnak a rajztanuláshoz, egyfajta megkönnyebbültséggel veszik általában a rajzórákat. Ez az az óra, ahol felszabadulni kell és lehet lenni – szerintem épp ez az a körülmény, amely eleve kiemeli a rajzolás szépségét és örömet. A fegyelem a művek kivitelezéséhez szükséges, de a tanár egy oldottabb környezetben, egy oldottabb hangulatban kitűnő rajzórát tarthat. Ilyen atmoszférában lehet „beoltani” a szó legszorosabb értelmében gyermeket, fiatalot a rajzolás – és kitágítom –, az alkotás, a valamit létrehozás szépségébe.

Külön öröm, hogy a diáktárlat nyitása, díjátadása, annak megtekintési lehetősége egybeépül a „Közreműködés a köznevelés megújításában” című szakértői konferenciával, mert én úgy hiszem – és örülök, hogy a szervezők is így gondolják –, hogy az igényes rajzpedagógia, az igényes rajzkultúra igenis része a köznevelésnek, annak megújításában pedig mindenképpen nagy szerepet kell kapjon. Ezt ez a mai kiállítás is bizonyítja.”

Támogatói vagyunk Komiszár János „Szóla” paraván, az Újra „szóla” paraván, a Debreceni paraván, a Cívís paraván, a Szírmok csokolóznak, a Színes paletta és a Délibáb színei köteteinek. Irodánkban a nyugodt munkavégzést, a mindig vidám hangulatot azok a képek is segítik, melyek egy-egy műterem látogatás al-

kalmával nyerték el tetszésünket, s kerültek közel hozzánk. Immár egy valóságos kis állandó tárlat képei vesznek körül minket.

2005. őszén megjelentettük HEJ, DEBRECEN... című kötetünket Komiszár János festőművész grafikáival és az általa válogatott debreceni kötődésű versekkel. A művész grafikáit azok közül az alkotások közül választottuk a kötetbe, amelyek a közoktatási és a felnőttképzési konferenciák kiadványkötetének illusztrációjául is szolgálnak 1999 óta, s az irodánk folyosóján található állandó tárlat kedvelt darabjai. Dr. Vitéz Ferenc (PhD) főiskolai docens, költő, művészeti író írja a kötet bevezetőjében: **„Bár a természetnek, a tájnak, a környezetnek, az épített motívumoknak nincsen úgymond direkt lelkiállapota, vidámságát, örömeit, jó kedélyét, gazdagságát, nyugalmit és titokkal teli izgatottságát azonnal felfedezzük, ha előbb magunkat is azzá tesszük: érzékennyé és erővel telivé, értéket féltően is örömössé, mint amilyené Komiszár János teremti a képeit.”**

2007-ben felfrissítettük a HEJ, DEBRECEN-t, s megjelentettük az **Ígélet városa** c. újabb grafikai kötetünket, melyhez szintén Vitéz Ferenc írt bevezetőt: „Bár a természetnek, a tájnak, a környezetnek, az épített motívumoknak nincsen úgymond direkt lelkiállapota, vidámságát, örömeit, jó kedélyét, gazdagságát, nyugalmit és titokkal teli izgatottságát azonnal felfedezzük, ha előbb magunkat is azzá tesszük: érzékennyé és erővel telivé, értéket féltően is örömössé, mint amilyené Komiszár János teremti a képeit.”

„A könyv címe Szabó Lőrinc Az ígélet városa című versére asszociáltat, melyben a költő Debrecenbe kerüléséről ír: „S amellet vonzott a városi rang, /egy-egy szó is, hogy Rákóczi-harang, / Nagytemplom, Nagyerdő... / Ez a város csudákat ígért”. A válogatást szerkesztő festőművész annak bizonyosságát is adta, hogy jó érzékkel talál rá a kortárs és klasszikus költői termékek közül azokra a művekre – tizenhét költő huszonhét versét olvashatjuk a kötetben –, amelyek a poézis eszközeivel, láttató erejével árnyalják tovább a város karakterét.”

2011-ben jelentettük meg Komiszár János grafikai munkásságának összefoglaló kötetét, mely érdekes olvasmánya lehet a képzőművészet fekete-fehér technikáit szerető, s arra éhes olvasónak – mint amilyenek mi is vagyunk.

Fontosnak tartjuk a szakmai programokat színvonalas kulturális és szabadidős tevékenységekkel színesíteni konferenciáinkon és egyéb rendezvényeinken. Elsősorban szűkebb lakóhelyünk, a megye, a régió, a határon túli magyar, és országosan is elismert művészek, tehetséges diákok bemutatkozását segítjük.

Művészetpártoló tevékenységünk szerteágazó. Mindezt azért tesszük, hogy dr. Ujváry Zoltán professzor emeritus szavaival élve **„az alkotók alázatos és felszabadult, fegyelmezett és teremtő módon munkálkodhassanak. Hiszen a művész látomása mindig egy szebb, egy jobb világra vonatkozik, és azért alkot, hogy szebbé, jobbá tegye világunkat. Egy jó műalkotásnak erkölcsi tette kell válnia. Mert nemcsak szebbé teszi a környezetünket, hanem a lelkünket és a gondolatunkat is szebbé formálja.”**

Kónyáné Tóth Mária

TARTALOM

Versek

Bevezetés Komiszár János művészi világába	5
Bihari Sándor: Debrecen	12
Nagy Zoltán: Szeptemberi ének a fűvészkertben	14
Boda István: Nem egy városért	16
Boda István: Nevedben a múlt és a jövő egyesül	16
Boda István: Szép ez a város	18
Juhász Géza: Nagytemplom	18
Tóth Árpád: Hej, Debrecen...	20
Petőfi Sándor: Egy telem Debrecenben	22
Csokonai Vitéz Mihály: Visszajövetel az Alföldről (részlet)	24
Vitéz Ferenc: A Nagytemplom tornyai közé	26
Vitéz Ferenc: A tér erő	26
Kiss Tamás: Hang és visszhang	28
Kiss Tamás: Késétt anakroida	28
Szabó Lőrinc: Debrecenben	30
Oláh Gábor: Egyet lép az ősi város	32
Szabó Lőrinc: Az ígéret városa	34
Ady Endre: A maradandóság városában	36
Bényei József: A Holló-ház elégiája	38
Dusa Lajos: Freskó	40
Tóth-Máthé Miklós: Öseim a prédikátorok	42
Farkas Imre: Debrecenbe voltam	44
Vályi Nagy Géza: Debreceni Nagyerdőben vele együtt...	44
Szabó Lőrinc: Családi kör	46
Bényei József: Gulyás Pál	48
Vitéz Ferenc: Angyal a téren	50
Szabó Lőrinc: Késes utca	52
Vitéz Ferenc: Tornyok üzentek	54
Szabó Lőrinc: Költői tudomány	56
Bényei József: Menedék	58
Bényei József: Nyírfa	58
Tar Károly: Jó reggelt Debrecen	60
Vitéz Ferenc: Szikra dobbant, Debrecen	62
Aczél Géza: kopott	64
Tóth Árpád: Ady Endrének	66
Ady Endre: Dal a Nagyerdőről	68
Erdei Sándor: Hit és türelem	70
Komiszár János festőművész	72
Utószó	73
Művészpártolás – összefogással	74

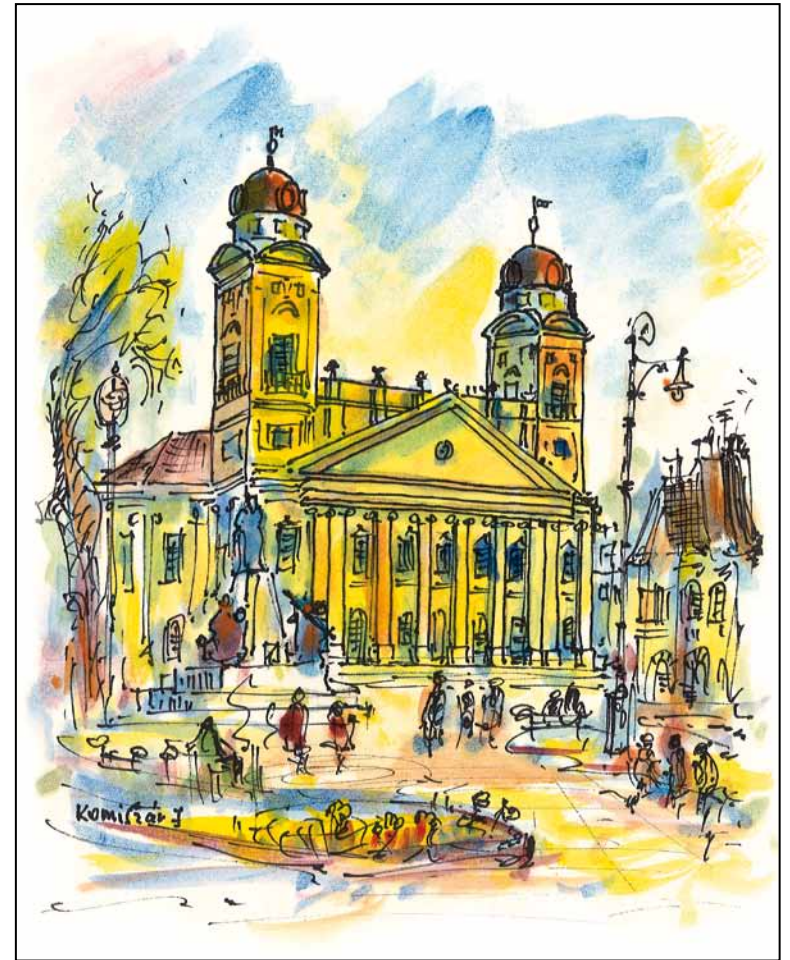

Az ősi város

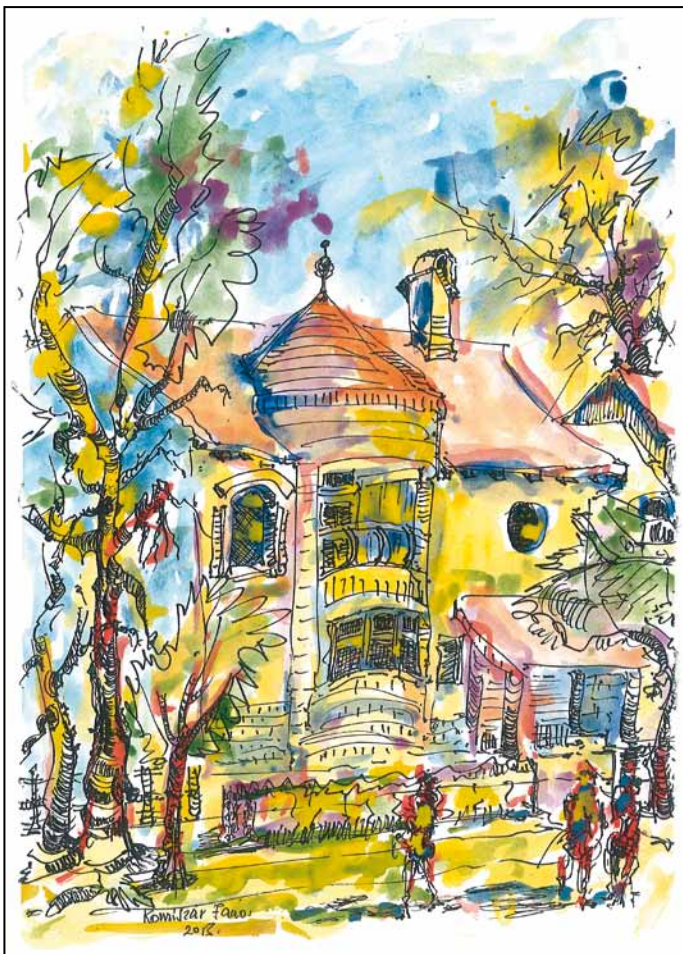
TARTALOM

Képek

Főtér	11
Hatvan utca felől	13
Tornyok városa	15
Szent Anna templom	17
A fény városa	19
Déri Múzeum	21
Verestemplom	23
Csonkatemplom	25
A címer árnyékában	27
Kölcsey fája	29
Felizzik a ház fala	31
Aranybika sarok	33
Csokonai színháza	35
A Kossuth utcán	37
Épült 1927-ben	39
Görög katolikusok temploma	41
Tégláskertben	43
Egyetemi templom	45
Simonffy sarok	47
Arany János sarok	49
Mester utcai templom	51
Szép erkélyek városa	53
Megyháza	55
Aranybika	57
A Varga utca felől	59
Kovácsoltvas remek	61
Kossuth utcán sétálók	63
Piac utca felől	65
A Nagytemplom előtt	67
Csapó kertben	69
Kiskápolna	71
Az ősi város	79
Az ígélet városa	81
Pacsirta	82

Az ígélet városa

Pacsirta

NKE

NOVA HUMANA EGYESÜLET
4029 Debrecen, Pacsirta u. 12.
www.novahumana.hu • E-mail: novahumana@novahumana.hu
☎/fax: (52) 534-490
Bírósági végzés száma: Tpk.60.132/2006/4.

